

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1945.

Andra kammaren.

Nr 23.

Fredagen den 25 maj.

Kl. 4 em.

§ 1.

Justerades protokollen för den 17, den 19 och den 22 innevarande maj.

§ 2.

Herr statsrådet *Domö* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 313, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1945/46;

nr 314, med förslag till förordning om värnskatt för budgetåret 1945/46;

nr 315, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 30 juni 1943 (nr 493) om begränsning i vissa fall av skatt till staten;

nr 318, angående vissa investeringar i telegrafverkets fond och luftfartsfonden för budgetåret 1945/46;

nr 319, med förslag till förordning angående tillgodoräknande i vissa fall av tjänsteplikt för rätt till hemortslön m. m.;

nr 321, med förslag till vissa ändringar i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena, folkskolans tjänste- och familjepensionsreglementen samt tjänste- och familjepensionsreglementena för de högre kommunala skolorna, m. m.;

nr 322, angående anslag för avveckling av den förstärkta försvarsberedskapen;

nr 323, angående anslag för budgetåret 1945/46 till särskild ersättning för debitering av värnskatt; och

nr 325, angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1945/46.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Svar på fråga.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Domö**, som anförde: Herr talman! Herr Janson i Frändesta har frågat mig, hur långt den inom telegrafstyrelsen pågående utredningen om förbättrade telefonförhållanden på landsbygden har fortskridit.

Mitt svar är följande.

1944 års telefonkommitté tillsattes den 13 oktober förra året. Dess arbete pågår för fullt. Arbetsuppgifterna omfatta i huvudsak

1) att utforma de villkor, på vilka en utvidgning av nuvarande frikrets-förmåner kan genomföras.

2) att angiva, under vilka tekniska förutsättningar och på vilka ekonomiska grunder telegrafverket kan helt övertaga växlingskostnaderna vid mindre, manuella växelstationer, samt

Andra kammarens protokoll 1945. Nr 23.

Svar på fråga. (Forts.)

3) att företaga en allmän översyn av frisamtalsförhållandena i landet i syfte att införa de förbättringar, vilka kunna finnas lämpliga och möjliga med hänsyn till tekniska och ekonomiska förutsättningar.

Vad de två första frågorna beträffar, har erforderligt undersökningsmaterial nu inkommit från de flesta distrikts- och lokalförvaltningar. Detta material är under bearbetning.

Frågan om frisamtalsförhållandena har underkastats en ingående undersökning, som syftar till att fastställa vissa grunder och principer för fritrafiken mellan de olika taxeorrådena. Efter vad jag erfarit, har inom kommittén övervägts en lösning, varigenom landsbygdsabonnenterna skulle kunna utan särskild avgift utväxla telefonsamtal dels inom egen kommun, dels med vissa myndigheter, av vilka befolkningen är mer eller mindre beroende.

Beräkningar pågå rörande inkomstminskningen vid en utvidgad fritrafik och om engångskostnaderna för anläggning av erforderliga nya ledningar. Dessa beräkningar måste föregås av trafikundersökningar ute på telefonstationerna och äro alltså tidskrävande.

Kommittén hoppas bli färdig med sitt arbete vid årsskiftet.

Härefter yttrade

Herr **Janson** i Frändesta: Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för hans fullständiga svar på min fråga, och jag ber också att få uttala min glädje över att den ganska omfattande utredning i frågan som telegrafstyrelsen satt i gång synes kunna bli färdig under detta år. Det innebär ju, att riksdagen kanske redan nästa år skulle kunna få tillfälle att taga ställning till dessa frågor. Jag finner också till min glädje av herr statsrådets svar, att telegrafstyrelsen i sin utredning har tagit upp de problem vilka jag lade fram i en motion förra året, som andra kammaren då godkände.

Jag skulle ha kunnat nöja mig med detta, om det icke av den tredje punkten i statsrådets svar framgick, att telegrafstyrelsen vid sin utredning synes vara inne på vissa inskränkningar, när det gäller de fria samtalen. Det är ju så, att till och med i mellersta Sverige finns det ganska tätbebyggda orter, som ha sina telefonförbindelser så ordnade, att man icke kan ringa utan extra avgift till en enda stad. Av statsrådets svar framgick, att telegrafstyrelsen var inne på den linjen, att man visserligen skulle utvidga den fria samtalsrätten men därvid göra sådana inskränkningar, att man endast skulle ha fria samtal inom den kommun man bor i och dessutom möjligen till vissa myndigheter, som man har anledning att vända sig till. Man kan ju vara tacksam för den utvidgningen av den fria samtalsrätten, men jag anser för min del, att den ingalunda är tillräcklig, utan att här behöver tagas ett betydligt kraftigare tag. Jag tillåter mig därför vädja till statsrådet att han, i den mån han kommer att handlägga denna fråga i framtiden, verkligen försöker få denna fria samtalsrätt utvidgad betydligt utöver vad utredningen tycks vara inne på. Jag skall till slut uttrycka den förhoppningen, att när telegrafstyrelsen i samband med denna utredning väl gör upp någon sorts arbetsplan för framtiden, man då ser till att landsbygdens telefonförhållanden icke sättas i bakgrunden, så att säga, utan att vi kunna räkna med att landsbygdens telefonproblem verkligen med det snaraste komma till sin lösning.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 4.

Svar på interpellation. Herr statsrådet **Erlander** erhöi på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Ledamoten av denna kammare, herr Spångberg, har till mig riktat följande frågor:

Svar på interpellation. (Forts.)

1. Har herr statsrådet observerat att länsstyrelserna ingripa vid behandlingen av civilförsvarsfrågor på ett sätt, som äventyrar kommunernas inflytande vid handläggningen av dessa ärenden?

2. Om så är förhållandet, har herr statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder för säkerställande av kommunernas bestämmanderätt?

Såsom bakgrund till de framställda frågorna har interpellanten redogjort för behandlingen av ett civilförsvarsärende i Säffle köping. Enligt vad interpellanten framhåller, skulle civilförsvarsnämnden hos köpingens kommunalfullmäktige ha begärt, att två rum skulle upplåtas i en köpingen tillhörig fastighet för ordnande av en civilförsvarsbyrå i köpingen. Mot denna framställning hade civilförsvarschefen anmält avvikande mening såtillvida att han önskade att två andra kontorslokaler skulle förhyras. Sedan kommunalfullmäktige beslutat enhälligt tillstyrka civilförsvarsnämndens framställning, hade civilförsvarschefen tillställt kommunalfullmäktiges beredningsutskott en skrivelse, vari han »på anmodan av Konungens Befallningshavande i länet» anhöll, att de ärenden rörande civilförsvarsfrågor, som för närvarande vore under handläggning, måtte omedelbart bordläggas i avvaktan på ett sammanträde, som Konungens befallningshavande hade för avsikt att hålla med vederbörande kommunala myndigheter före ärendenas vidare behandling. Interpellanten tillfogar, att förutom ärendet om lokalerna jämväl fråga om anställande av ett skrivbiträde åt civilförsvarschefen förelåg till behandling.

Det av interpellanten upptagna spørsmålet om det kommunala inflytandet på civilförsvarets utformning är enligt min mening en fråga av stor betydelse. Att civilförsvaret har en stark lokal förankring är nämligen en förutsättning för att det i ett beredskapsläge skall kunna erhålla tillräcklig effektivitet. Denna principiella uppfattning kommer också till uttryck i gällande bestämmelser. Enligt dessa grundas civilförsvarsverksamheten på en samverkan mellan stat och kommun, varvid i princip kommunerna äro i första hand ansvariga för att de ekonomiska och materiella förutsättningarna för civilförsvarets upprätthållande föreligga. De uppgifter, som sålunda ankomma på kommunerna, handhavas av civilförsvarsnämnderna såsom verkställande och förvaltande organ. Det får anses klart, att civilförsvarsnämndernas uppgift är icke blott att bevaka kommunernas ekonomiska intressen, så att kommunerna icke åsamkas större kostnader än som är oundgängligt, utan även att företräda det kommunala intresset av att ett betryggande civilförsvär upprätthålles.

Enligt civilförsvarslagen äger länsstyrelse kalla civilförsvarsnämnd att sammanträda med länsstyrelsen eller dess representant. Icke minst ur kommunernas synpunkt kan det i många fall vara lämpligt och ekonomiskt fördelaktigt, att länsstyrelsen vid den förberedande behandlingen av en civilförsvarsfråga söker kontakt med vederbörande kommunala organ. Härigenom kan undvikas, bland annat, att kommunen fattar ett beslut, som enligt länsstyrelsens förmenande icke tillgodoser civilförsvarets berättigade intressen och som för den skull sedermera kan komma att upprivas. En sådan under fria former åstadkommen samverkan mellan länsstyrelserna och de kommunala organen kan enligt min mening icke betraktas som ett intrång i kommunernas bestämmanderätt.

Vad härefter angår det särskilda i interpellationen omnämnda fallet har länsstyrelsen i Värmlands län, som beretts tillfälle att yttra sig, gjort vissa erinringar mot den framställning, som lämnats av interpellanten. Länsstyrelsen uppgav sig sålunda icke hava av eget initiativ ingripit i den förberedande handläggningen av de ifrågavarande civilförsvarsärendena. Det har i stället varit de kommunala myndigheterna, som själva uttryckligen begärt att få besked om länsstyrelsens uppfattning, innan kommunen fattade sitt beslut. I skrivelse den

Svar på interpellation. (Forts.)

5 februari 1945 anhöll sålunda civilförvarnsnämnden om länsstyrelsens yttrande över framställningar från civilförvarschefen rörande anskaffning av expeditjonslokaler och anställande av skrivbiträde. Efter att ha hört civilförvarschefen överlämnade länsstyrelsen i skrivelse den 1 mars 1945 det begärda förhandsyttrandet till nämnden. Några dagar senare hemställde emellertid civilförvarschefen per telefon — under uppgivande att meningsskiljaktighet rådde mellan honom och civilförvarsnämnden — att länsstyrelsen ville medverka till en gemensam överläggning mellan parterna före den dag, då kommunens beslut skulle fattas. Länsstyrelsen var emellertid förhindrad att före den sålunda angivna dagen medverka vid något sammanträde men förklarade sig villig att något senare stå till förfogande för en konferens. Denna länsstyrelsens villighet att medverka fick civilförvarschefen rätt att framföra till de kommunala myndigheterna. Någon skrivelse i ärendet har icke avlåtits från länsstyrelsen och länsstyrelsen har ej heller godkänt formuleringen av civilförvarschefens skrivelse till beredningsutskottet.

Det synes mig uppenbart, att civilförvarschefens skrivelse erhållit en olycklig formulering, som kunnat ingiva interpellanten den uppfattningen att här verkligen varit fråga om ett ingrepp i den kommunala beslutanderätten. Emellertid torde av min nu lämnade redogörelse framgå, att någon anledning till erinran mot länsstyrelsens uppträdande i denna sak icke föreligger.

Härpå anförde:

Herr **Spångberg**: Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min interpellation.

Sedan jag framställde denna interpellation, har ju mycket ändrat sig i det läge, som drev fram civilförvaret i vårt land. Men spörsmålen om länsstyrelsernas och civilförvarschefernas ingripanden under kommunernas handläggning av sådana här ärenden ha ju alltså aktualitet.

Det fall som jag exemplifierade min interpellation med — ett mindre ärende som civilförvarsnämnden och kommunala myndigheter hade att handlägga men under tiden stördes genom annat ingripande — är ju icke alldeles ensamstående. Statsrådet har sig säkert bekant, att man på många håll är mycket missnöjd med länsstyrelsernas ingripande i smått och stort, när det gäller frågor av detta slag. Det har många gånger skett på ett sätt, som kommit de kommunala myndigheterna att fråga sig, om man vill begränsa deras uppgifter till medelsanskaffning och utförande av de penningsslukande åtgärder, som representanter för länsmyndigheterna ålägga dem. Man undrar också inom dessa kommunala organ om icke länsstyrelserna helst se, att det resoneras så litet som möjligt om dessa ålägganden och framför allt, att det resoneras så litet som möjligt, när det gäller penningangelägenheter. Under sådana förhållanden och med en sådan uppfattning hos de kommunala myndigheterna måste det bli dåligt ställt med intresset för de uppgifter som föreligga. Det uppstår lätt ett missnöje, som icke kan vara till gagn för den sak det gäller.

Syftet med min interpellation var att — med tanke på kommunernas beslutanderätt — få del av regeringens synpunkter rent principiellt i dessa frågor. Jag noterar med tillfredsställelse statsrådets uttalande, att spörsmålet om det kommunala inflytandet på civilförvarets utformning är en fråga av stor betydelse. Statsrådet berör säkert själva kärnpunkten i frågan, när han säger, att civilförvaret måste ha en stark lokal förankring för att det i ett beredskapsläge skall kunna erhålla tillräcklig effektivitet. Men här blir ju främst fråga om hur denna förankring skall ske. Civilförvarslagen är rätt dunkel i fråga om anvisning och vägledning. Statsrådet säger, att kommunerna främst skola svara för de ekonomiska och materiella förutsättningarna med civilförvars-

Svar på interpellation. (Forts.)

nämnderna som förvaltande och verkställande organ, och påpekar, att deras uppgift är icke bara att bevaka kommunens ekonomiska intressen, utan de skola även företräda det kommunala intresset av ett betryggande civilförsvaret. Ja, detta är, såvitt jag kan finna av svaret, en anvisning, som säger både mycket och litet. Osäkerheten kvarstår i alla fall, när man vet, hur representanter för länsstyrelserna vilja tolka sådana här föreskrifter, och man blir icke mycket säkrare, om man i interpellationssvaret söker klarhet rörande det fall, som jag i interpellationen anförde som exempel.

Jag vet icke, om statsrådet Erlander skulle vilja svara på ett spörsmål av exempelvis följande innehåll, som det i fallet Säffle rörde sig om. Låt oss antaga att det behöves två rum för en civilförsvarexpedition, och att det finns lämpliga lokaler för en sådan expedition i en kommunen tillhörig fastighet, som kommunen i sin tur vill upplåta för detta ändamål. Kan eller bör då länsstyrelsen tvinga kommunen att hyra andra lokaler för detta ändamål, eller är det lämpligt av en länsstyrelse att vid handläggning av en dylik lokalfråga anhålla om ett bordläggande av ärendet, för att länsstyrelsens representanter skola hinna vara med och avgöra frågan på ett kommande sammanträde?

Om civilförsvaret skall bestå framöver — om den saken gå väl uppfattningarna isär; i varje fall är väl ingenting osäkrare än att civilförsvaret skall bestå i det omfång det för närvarande har — så är det nödvändigt, att det blir mer säkerhet och större klarhet vid tillämpningen av civilförsvarlagen än vad för närvarande är fallet. Det råder, som jag anförde i min interpellation, en stor ovisshet litet varstans inom kommunerna beträffande dessa frågor. Det är icke bara i Säffle så är fallet utan även i andra delar av Värmland, och det är icke bara i Värmland utan även i andra delar av vårt land.

Under remissdebatten här i kammaren fördes denna fråga på tal av en riksdagsledamot. Han påvisade hur man skaffar tjänstelokaler och helanställer civilförvarschefer, hur man ingriper på olika sätt, och han fortsätter: »Allmänheten har mycket svårt att förstå denna sak, och oviljan är mycket allmän. Men de myndigheter, som skola övervaka civilförsvarets organisation och lagens tillämpning, driva på med all makt. Det förekommer t. ex. att en länsstyrelse sänder ut en tjänsteman, som är närvarande när kommunens beredningsutskott skall behandla hithörande frågor. Och vederbörande nöjer sig icke med att lämna upplysningar, han vill helst dirigera det hela.» Jag har åberopat detta anförande, bland annat för att visa upp, hur denna fråga faktiskt ventileras litet varstans ute i bygderna, och hur man känner samma osäkerhet, som jag har påvisat i min interpellation.

Statsrådet meddelar i sitt svar, att länsstyrelsen fått taga del av interpellationen. Jag kan givetvis icke annat än uttala min fulla tillfredsställelse med detta. Men jag måste ställa mig frågande inför det sätt, på vilket länsstyrelsen söker gendriva min framställning i ärendet. Den förtjänst, som kan ligga i länsstyrelsens gendrivande, består främst i en uppvisning av hur svårt det kan vara att komma sakligt till rätta med en länsstyrelse i sådana här frågor.

I det i interpellationen berörda fallet gällde det frågan om Säffle köping fick upplåta lokaler i köpingens egen fastighet i enlighet med eniga beslut av civilförvarsnämnd och kommunalnämnd eller om köpingen måste hyra andra lokaler. Länsstyrelsen säger, att länsstyrelsen icke tagit initiativ för att komma i beröring med kommunen i detta fall, utan det är kommunen, som begärt besked. Kommunen har icke begärt besked om att få taga lokaler i nämnda fastighet i anspråk för ändamålet. Det är en felaktig uppgift från länsstyrelsen. Kommunen har tidigare, när denna fråga först var på tal och civilförvarschefen begärt att få hyra två rum i stället för att använda sin egen expeditionslokal, skrivit till länsstyrelsen med förfrågan, om det var nöd-

Svar på interpellation. (Forts.)

vändigt att ställa två rum till förfogande för expeditionen. På detta har civilförsvarsnämnden erhållit det svaret från länsstyrelsen, att länsstyrelsen ansåg att det var skäligen att göra det, och så var den frågan avgjord. Det fanns ju ingen som helst anledning för mig att i min interpellation rekapitulera skriftväxlingen mellan civilförsvarsnämnden och länsstyrelsen rörande frågan om det vore nödvändigt med två rum för expeditionen. Om den frågan rådde ingen oenighet. Vilka lokaler, som sedan skulle tagas i anspråk för civilförsvarets expedition, ansågo sig de kommunala myndigheterna ha rätt att själva avgöra, och det var i det ärendet jag har interPELLERAT, och på den punkten ha icke myndigheterna i Säffle begärt något råd från länsstyrelsen. Den saken ansågo de sig ha anledning och rätt att själva avgöra utan någon inblandning från länsstyrelsen. Beträffande länsstyrelsens ingripande framhöll jag i interpellationen, att då beredningsutskottet skulle behandla ärendet, sedan upplåtelse av lokaler i kommunens fastighet enhälligt beslutats av civilförsvarsnämnden och kommunalnämnden, förelåg en skrivelse från landsfiskalen som på anmodan av KB i länet begärde bordläggning av frågan. Jag har för säkerhets skull skaffat mig en avskrift av denna skrivelse, och för att icke få ett bestridande på denna punkt tar jag mig friheten att läsa upp den. Skrivelsen är mycket kort och tydlig. Den lyder: »Till herr ordföranden i Säffle köpings kommunalfullmäktige. På anmodan av Konungens befallningshavande i länet får jag härmed äran anhålla att de ärenden rörande civilförsvarsfrågor, som för närvarande äro under kommunal myndighets handläggning och beslut, omedelbart måtte bordläggas i avvaktan på ett sammanträde, som Konungens befallningshavande har för avsikt att hålla med vederbörande kommunala myndigheter före ärendenas vidare behandling. Säffle i Näs distrikts landsfiskalskontor den 13 mars 1945.» Det är den officiella handling som föreligger och som landsfiskalen i distriktet på anmodan, som han skriver, av länsstyrelsen avlätit.

Statsrådet anser det uppenbart, att civilförsvarets skrivelse har fått en olycklig formulering, och erkänner, att man kan få den uppfattningen, att det verkliga varit fråga om ett ingrepp i den kommunala beslutanderätten. Jag är tacksam för statsrådets bekräftelse i detta avseende. Jag tolkar sålunda svaret så, att ingripandet var ett fel. Låt oss nu antaga, att felet ligger hos civilförsvaretschefen. Jag vill ingalunda bestrida, att så är fallet. Men jag kan icke underlåta att inför länsstyrelsens gendrivande av sin egen medverkan fråga, om det icke förefaller egendomligt, att det icke framkommit tidigare, att felet var landsfiskalens, men icke länsstyrelsens, ty det är i egenskap av landsfiskal, som han gör denna hemställan till fullmäktige i Säffle. För min del har jag fått mina uppgifter bekräftade av myndigheterna i Säffle och av de officiella handlingar, varav jag tillätit mig läsa upp skrivelsen.

Jag vill bara fastslå, att de officiella handlingarna visa, att anhållan om omedelbar bordläggning av civilförsvarsärendet i Säffle enligt skrivelsen från landsfiskalen skedde »på anmodan av KB i länet». Ingripandet väckte mycket stor uppmärksamhet, och tidningarna ha behandlat saken på framträdande plats. Länsstyrelsen har sålunda länge varit medveten om att både tidningspressen och de kommunala myndigheterna tolkat det hela så, att det skett, såsom landsfiskalen skriver, »på anmodan av KB i länet». Jag har i min hand ett urklipp av en första sida i Värmlands Folkblad, där det i en rubrik, som är satt med så stor stil att den säkert här från talarstolen syns nere i kammaren, står: »Länsstyrelsen ingriper i Säffle civilförsvaret. Det kommunala självstyret får underbetyg.» I en ingress på två spalters bredd heter det på följande sätt: »Vid onsdagskvällens sammanträde med beredningsutskottet i Säffle föredrogs ett dokument, som visar att länsstyrelsen på ett ganska uppseendeväckande sätt vill ingripa i köpingens behandling av sina civilförsvarsfrågor», och så

Svar på interpellation. (Forts.)

följer en redogörelse för frågan i en lång artikel. Det är sålunda fullt tydligt, att om icke interpellationen kommit till skulle det för all framtid ha varit fastslaget, att ett ingripande skett från länsstyrelsens sida. Jag skall icke vidare orda i tvisten mellan landsfiskalen och länsstyrelsen. Man har bara att helt sakligt konstatera, att både länsstyrelsen och civilförsvarschefen ansett sig kunna uppträda på ett förmyndaraktigt sätt, vilket till fullo bevisar nödvändigheten av en uppmärksam vakthållning kring den kommunala självbestämmanderätten. För fullständighetens skull kan jag ju meddela, att jag i går hade ett samtal med ordföranden i civilförsvarsnämnden i Säffle, därvid han meddelade mig, att det där bordläggningssammanträdet, som man den 13 mars anhöll om, ännu icke kommit till stånd. Skulle en kommun handla på det sättet, skulle väl den åtgärden betecknas med ett ord, som kan täcka en patriotisk gärning under ockupationstid men som har en helt annan betydelse under beredskapstid. Nu tycks det tyvärr vara så, att många tjänstemän ibland inbilla sig vara någon sorts myndighet och ta sig större rätt emot kommunerna än de i själva verket äga och därigenom missbruka sin ställning. I de kommuner, där kommunalmännen icke ha tillräckligt med skinn på näsan, anser man också tjänstemännen vara någon sorts myndighet och rusar iväg utan att pröva av dem framkastade projekt. Jag känner ett fall helt nyligen, där en civilförsvarsnämnd rusade iväg och byggde skyddsrum för flera tusen kronor utan att de anslagsbeviljande myndigheterna i kommunen ens hade reda på projektet, än mindre beviljat medel härför. Det är sådant som inger oro och som utgör en fara för den kommunala beslutanderätten.

Säfflefallet visar, att länsstyrelsen och dess tjänstemän ta sig vatten över huvudet, då de icke låta de kommunala myndigheterna handlägga sådana här ärenden utan onödiga ingrepp.

Sedan jag framställde min interpellation har kriget upphört. Därmed har väl också civilförsvarsfrågan kommit i ett annat läge. Ute i landet väntar man sig nu en betydande nedskärning av civilförsvarsapparaten, och man bör väl heller icke nu bara trampa på utan också tänka sig, att denna fråga snarast möjligt kan tagas upp till omprövning. Det kan väl då att börja med anses önskvärt, att man i stor utsträckning inställer de planer man nu ute i landet haft på att anställa personal och att man stoppar upprättandet av vidlyftiga civilförsvarsbyråer och hyrandet av expeditiionslokaler, som man tidigare möjligt tänkt skaffa.

Herr statsrådet **Erlander**: Herr talman! Jag måste säga, att den skildring av vad som förevarit i säfflefallet, som interpellanten lämnade, i alla delar överensstämmer med skildringen i mitt interpellationssvar, trots att kammaren måhända fick den föreställningen att det härvidlag råder skiljaktigheter.

Vad som förekommit är mycket enkelt. Jag nödgas ännu en gång upprepa, att enligt interpellationssvaret civilförsvarsnämnden i Säffle i skrivelse den 5 februari begärt ett förhandsuttalande av länsstyrelsen. Länsstyrelsen lämnade ett sådant förhandsuttalande. Därefter ringde civilförsvarschefen till länsstyrelsen och sade, att det råde delade meningar i saken. Jag vet icke hur detta samtal utvecklade sig, men jag förstår mig att länsstyrelsen fick den uppfattningen, att det gällde samma sak som diskuterats skriftligen, nämligen de två rummen och skrivbiträdet. Länsstyrelsen förklarade sig då villig att i enlighet med civilförsvarslagens bestämmelser komma till Säffle och diskutera saken med de två parterna. Sedan försökte man ena sig om tiden för sammanträdet i fråga, och det visade sig då, att ett sådant sammanträde icke kunde äga rum före den tidpunkt, då beslut i ärendet skulle ha fattats av de kom-

Svar på interpellation. (Forts.)

munala myndigheterna i Säffle. Civilförsvarschefen meddelade detta, varefter civilförsvarschefen fick bemyndigande att säga, att länsstyrelsen var villig att komma vid ett senare tillfälle, då länsstyrelsen kunde komma. Sedan skrev civilförsvarschefen detta olyckligt formulerade brev — såsom jag också konstaterat i interpellationssvaret — vilket kom att framstå som en order om bordläggning till de kommunala myndigheterna i Säffle. Här är alltså pudelns kärna. Det är alltså precis detsamma det som interpellanten säger och det som sägs i interpellationssvaret och det som också länsstyrelsen säger; någon skillnad härvidlag kan jag för min del icke upptäcka.

Vad beträffar det speciella fallet riktade interpellanten en direkt fråga till mig, om jag icke ansåg att avgörandet borde tillkomma kommunen, när det endast gäller om lokal skall upplätas i kommunens egen fastighet eller lokalen skall förhyras. Jag måste uppriktigt sagt säga, att kommunen själv bör få avgöra den saken, om det nämligen icke finns några speciella skäl däremot. På den punkten råder det alltså ingen meningsskiljaktighet mellan mig och interpellanten.

Jag skall, herr talman, sluta min replik med att säga, att jag för min del tycker att det är bra om folk vill slå vakt om den kommunala självstyrelsen. Jag försöker ta så stor hänsyn jag kan i min ämbetsutövning till kommunernas önskemål och jag beklagar mycket, om länsstyrelserna skulle gå fram på sådant sätt att det kan finnas fog för den känslan hos kommunalmännen att vederbörande länsstyrelse icke förstår att civilförsvaret är en angelägenhet, där det fordras en noggrann samverkan mellan de statliga organen och de kommunala organen. Det är bara bra om varje tendens till förmynderskap på detta område blir föremål för offentlig diskussion i syfte att stävja eventuella tendenser i en sådan riktning. Emellertid får man ju hålla sig till vad som faktiskt förekommit i de olika fallen. Här tycker jag att det icke förekommit något ingrepp från länsstyrelsens sida, utan mig förefaller det som om det hela vore en bristande formuleringsskicklighet från civilförsvarschefens sida.

Herr Spångberg: Herr talman! Det tjänar ju ingenting till att statsrådet Erlander och jag tvista om huruvida man i detta sammanhang borde diskutera frågan om det behövdes två rum för expeditionen eller om landsfiskalen i egenkap av civilförsvarschef skulle begagna det rum han redan hade till sitt förfogande. Vad jag i mitt förra anförande påpekade var, att frågan om medgivande av två rum redan var avgjord, och jag förstår icke att det skulle blivit någon större klarhet om jag i interpellationen hade talat om att så varit förhållandet. Här är det ju inte fråga om att giva en historisk bakgrund till civilförvarsärendena i Säffle köping. Man kan ju i så fall få gå tillbaka så långt som till tiden för lagens införande. Här gällde det icke frågan om antalet rum, utan här gällde det frågan om expeditionen skulle erhålla rum i kommunens egen fastighet eller i förhyrda lokaler. Kommunen ansåg att det var oriktigt att hyra lokaler. Den saken ämnade man icke diskutera med länsstyrelsen. Det var för de kommunala myndigheterna självfallet, att de själva hade att avgöra detta. Det är just sådana här ingripanden som göra det odrägligt för de kommunala myndigheterna att handha dessa angelägenheter. Jag vill till sist uttala den önskan, att man skall ta hänsyn till läget och missnöjet ute i bygderna, på det att, om civilförvarslagen skall komma att bestå, man icke på sätt som skett försöker kringskära kommunernas självbestämmanderätt.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 5.

Ordet lämnades på begäran till

*Svar på
interpellation.*

Herr statsrådet **Erlander**, som anförde: Herr talman! Ledamoten av denna kammare, herr Olson i Göteborg, har i en till statsrådet och chefen för socialdepartementet riktad interpellation anført, att länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län genom särskilda kungörelser den 16 mars 1945 ålagt fastighetsägarna *dels* att före den 1 maj 1945 anskaffa den materiel och företaga de åtgärder för anbringandet av densamma, som krävas för att åstadkomma en fullgod mörkläggning, *och dels* att snarast och senast den 31 december 1945 anskaffa viss sjukvårdsmateriel för skyddsrummen.

Under hänvisning till vad sålunda förekommit har herr Olson framställt följande frågor:

1. Är det statsrådets mening att anskaffning av mörkläggningsmateriel skäpligen bör åläggas fastighetsägarna nu i vår, då vi stå inför den ljusare årstiden, då sådan materiel icke är lika nödvändig som eljest och innan man med säkerhet vet om detta är nödvändigt med hänsyn till den vidare krigsutvecklingen, eller att de böra åläggas anskaffande av sjukvårdsmateriel i hus vilkas skyddsrum uppenbarligen icke kunna erbjuda nödigt skydd mot bombanfall av den art och effektivitet som numera synes vara den vanliga?

2. Hava nödiga åtgärder vidtagits för att fordringarna på fastighetsägarna att vidtaga för dem betungande skyddsåtgärder för det allmännas räkning icke komma att uppehållas längre, än som är oundgängligen nödvändigt?

Då jag i statsrådets föredrager ärenden rörande civilförsvaret torde ett besvarande av de framställda frågorna böra ankomma på mig.

Jag vill då till en början uttala, att den omständigheten, att fientligheterna i Europa nu upphört, givetvis icke bör få till följd att de skyddsåtgärder, som under de gångna åren vidtagits på luftskyddets — eller som det numera heter civilförsvarets — område, i sin helhet betraktas som obehövlige att i fortsättningen upprätthålla. Det är emellertid uppenbart, att de enskilda medborgarna icke för framtiden böra åläggas att vidtaga kostnadskrävande åtgärder för civilförsvarsändamål i annan mån än som erfordras för att skälige anspråk på en tillfredsställande försvarsberedskap skola bliva tillgodosedda. Detta innebär enligt min mening, att man nu bör gå försiktigt fram och att man tills vidare i största möjliga utsträckning bör avvakta en närmare kännedom om erfarenheterna i de krigförande länderna, innan föreskrifter om anskaffande av materiel eller vidtagande av andra liknande åtgärder utfärdas.

Sedan kriget i Europa numera upphört måste givetvis civilförsvaret i likhet med det militära försvaret försättas på fredsfot. Detta innebär, att kravet på beredskap i olika hänseenden kan eftersättas. Kungl. Maj:t har också i kungörelse den 11 maj 1945 förordnat, att det tillstånd av civilförsvarsberedskap, som varit rådande under kriget, skall upphöra från och med den 1 nästkommande juni utom i vad angår den verksamhet för omhändertagande av flyktingar, eller med dem jämställda personer, som ankommer eller må ankomma på civilförsvaret. Denna återgång till fredsmässiga förhållanden för civilförsvarets del bör enligt min mening få till följd att endast sådan anskaffning av materiel nu bör ifrågakomma, som med hänsyn till lagertillgång eller andra förhållanden icke kan utan dröjsmål verkställas, för den händelse ett skärpt läge framdeles skulle inträda.

Vad angår den i interpellationen berörda mörkläggningsmaterielen vill jag framhålla, att enligt civilförsvarsstyrelsens föreskrifter såsom sådan materiel godkännes icke allenast träfiberplattor och liknande anordningar av mera kostnadskrävande beskaffenhet utan även vanligt mörkläggningspapper. Enligt civilförsvarslagen ankommer det på vederbörande fastighetsägare att anskaffa

Svar på interpellation. (Forts.)

sådan materiel. Denna skyldighet är icke begränsad till att endast avse tid, då civilförsvarsberedskap råder. Det är emellertid självklart, att man vid tillämpningen av lagens föreskrifter under fredstid icke söker framtvinga längre gående åtgärder än som verkligen kunna anses erforderliga.

I interpellationen har vidare berörts frågan om anskaffande av sjukvårdsmateriel för s. k. enskilda skyddsrum. Jämväl i fråga om sådan materielanskaffning bör vad jag nyss anfört äga giltighet. Jag vill emellertid framhålla, att beredande av en första hjälp åt skadade personer efter ett luftanfall utgör en viktig uppgift för civilförsvaret under krigstid. Förutsättning härför är emellertid, att enklare förbandsutrustning finnes tillgänglig i de olika skyddsrummen. Civilförsvarsstyrelsen har därför fastställt särskild typförteckning över den sjukvårdsmateriel, som bör finnas i skyddsrum av olika storlekar. Denna materiel, som huvudsakligen motsvarar utrustningen i en s. k. förbandslåda, beräknas för mindre skyddsrum kosta cirka 35 kronor och för medelstora och större skyddsrum 65 respektive 110 kronor.

I interpellationen ifrågasättes, om det kan anses lämpligt att anskaffa dylik materiel i stadsdelar, vilkas bebyggelse är av sådan art, att den icke kan erbjuda något skydd mot bombanfall av den omfattning och verkan, som efter den senaste utvecklingen synes vara den vanliga. Det är uppenbart, att de flesta s. k. normalskyddsrum icke erbjuda något egentligt skydd mot fullträffar av tyngre bomber. Dessa bomber kunna emellertid till följd av lufttrycket vid brisaden åstadkomma, att byggnaderna inom ett relativt stort område störta samman. Mot sådan lufttrycksverkan torde som regel ett vanligt normalskyddsrum mestadels kunna erbjuda ett något så när tillfredsställande skydd.

Det är emellertid självklart, att även i fråga om skyddsrummens betydelse ett närmare studium av krigserfarenheterna kan komma att medföra en i viss mån ändrad uppfattning. Detta förhållande synes för närvarande i första hand böra tillmätas betydelse, då det gäller att taga ställning till frågan om omfattningen av det fortsatta skyddsrumbyggnandet. Efter en nyligen företagen ändring i tillämpningsföreskrifterna till lagen om tillståndstvång för byggnadsarbete erfordras numera alltid byggnadstillstånd för anordnande av skyddsrum. Därigenom har beretts möjlighet till en central prövning av angelägenhetsgraden hos ifrågasatta skyddsrumbyggen. Avsikten är att med anordnandet av ytterligare enskilda skyddsrum i redan befintliga byggnader tills vidare skall i allmänhet anstå.

Till sist vill jag framhålla, att de i interpellationen berörda, av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län meddelade föreskrifterna om anskaffande av mörkläggingsmateriel och sjukvårdsutrustning vid den tidpunkt, då föreskrifterna meddelades, synas mig ha varit fullt befogade med hänsyn till det då rådande läget. Sedan numera beslut fattats om civilförsvarsberedskapens inskränkande till att avse endast den verksamhet, som erfordras för omhändertagande av flyktingar, måste uppenbarligen tidigare meddelade föreskrifter om skyldighet för enskilda personer att anskaffa materiel för civilförsvarets behov underkastas en omprövning i syfte att så långt möjligt inskränka de enskildas åligganden i detta hänseende. Enligt vad jag inhämtat avser också civilförsvarsstyrelsen att inom den närmaste framtiden utfärda vissa föreskrifter av sådant innehåll.

Vidare yttrade

Herr Olson i Göteborg: Herr talman! Jag anhåller att till herr statsrådet Erlander få framföra ett vördsamt tack för det uttömmande svaret, som inte kan undgå att göra ett gynnsamt intryck hos dem, som oroats av utvecklingen på detta område.

Svar på interpellation. (Forts.)

När jag den 7 april i år framställde denna interpellation, rådde en allmän uppfattning att krigsslutet var i annalkande och egentligen kunde väntas när som helst. Inom de kretsar, som burit civilförsvarets bördor i vad det gällde skydd mot anfall från luften, nämligen fastighetsägarna, förväntade man helt naturligt att, i och med att kriget i vår närhet upphörde och farorna för vår del därigenom avtogo, graden av beredskap därefter skulle minskas med därav följande lättnader i gällande föreskrifter.

Vid den tidpunkten — jag syftar fortfarande på tiden för interpellationens framställande — var det kanske mänskligt att fastighetsägarna gingo ett steg längre och menade, att man, med hänsyn till sannolikheten av ett snart slut på kriget och under hänsynstagande till de omständigheter jag i interpellationen framfört, vilka jag inte här skall ytterligare utveckla, rent av skulle kunna låta anstå med vissa åtgärder. Jag vill bara erinra om en detalj, nämligen fastställandet av datum till 1 maj för det fullständiga genomförandet av mörklägningsanordningarna. Denna brådska kunde ju då synas icke vara så angelägen, då man dock gick mot den ljusa årstiden och man hade anledning tro att något skulle inträffa under den tid som närmade sig med ett kanske alldeles nytt läge i luftskyddsfrågan till följd. Från dessa utgångspunkter måste man se reaktionen mot de så sent som den 16 mars av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län meddelade föreskrifterna, mot vilkas berättigande under andra förhållanden ej minsta invändning skulle ha rests.

Reaktionen var spontan och allmän. Den kom från de många smärre fastighetsägare, som varit hårt klämda under alla dessa krigsår mellan å ena sidan stegrade omkostnader av olika slag och å andra sidan reglerade hyror. Reaktionen kom också från kommunen, för vilken ett forcerat fullföljande av de utfärdade föreskrifterna skulle ha dragit stora kostnader utan att åtgärderna i dagens läge skulle framstå som särskilt påkallade.

Sedan jag sagt detta, är det lika viktigt att understryka, att jag med denna interpellation inte hemfallit åt någon sorglös »faran över»-mentalitet. Jag är övertygad om att inte heller fastighetsägarna gjort detta, utan de behärta säkerligen betydelsen av att sakmässig officiell vägledning gives huru behövliga luftskyddsåtgärder skola vidtagas med stöd av krigets erfarenheter och att sådana åtgärder författningsmässigt regleras även när fred råder. Det faller sig så mycket lättare att inta den ståndpunkten som det enligt herr statsrådets utmärkta uttalande är »självklart, att man vid tillämpningen av lagens föreskrifter under fredstid icke söker framtinga längre gående åtgärder än som verkligen kunna anses erforderliga».

Detta och en hel rad andra uttalanden vittna om en sådan förståelse för vad det här rör sig om och om en sådan önskan att på detta område återställa normala fredsförhållanden, att de berörda böra känna sig befriade från oro. Jag har personligen all orsak att vara statsrådet tacksam för det till såväl anda som innehåll mycket tillfredsställande interpellationssvaret.

Med särskild tillfredsställelse tar jag fasta på att numera beslut fattats om civilförsvarsberedskapens inskränkande till att avse endast flyktingverksamheten och att härefter »tidigare meddelade föreskrifter om skyldighet för enskilda personer att anskaffa materiel för civilförsvarets behov» underkastats en omprövning i syfte att så långt möjligt inskränka de enskildas åligganden i detta hänseende liksom »att inom den närmaste framtiden civilförsvarsstyrelsen avser att utfärda vissa föreskrifter av sådant innehåll». Detta kan icke annat än verka lugnande på alla, ej minst på dem som icke förmått eller icke medhunnit att till alla delar uppfylla hitills givna föreskrifter.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 6.

Föredrogos var efter annan följande på kammarens bord liggande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 603 av herr *von Friesen*; och

nr 604 av herr *Svensson* i Vä *m. fl.*; samt

till jordbruksutskottet motionen nr 605 av herr *Johnsson* i Kastanjegården *m. fl.*

§ 7.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 147 och 148.

§ 8.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 292, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av en mellan Sverige och Island träffad handelsöverenskommelse.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Herr *Karlsson* i Grängesberg avlämnade en av honom undertecknad motion, nr 606, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 309, angående anslag till åtgärder för arbetsmarknadens reglering *m. m.*

Denna motion bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.57 em.

In fidem
Sune Norrman.

Lördagen den 26 maj.

Kl. 11 fm.

§ 1.

Föredrogs ett från första kammaren överlämnat protokollsutdrag, nr 473, innefattande delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 13, i anledning av väckt motion angående upphävande av viss föreskrift om järnvägens fungerande som inlämningsställe för motböcker m. m.

Herr **förste vice talmannen** erhöll därvid på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Det beslut av första kammaren, som genom det nu föredragna protokollsutdraget delgivits andra kammaren, sammanfaller med ett förslag, som vid innevarande riksdag andra kammarens första tillfälliga utskott i utlåtandet nr 11 med anledning av motionen II:450 förelagt andra kammaren. Andra kammaren har vid sitt sammanträde den 16 i denna månad avslagit såväl utskottets hemställan som den i ämnet väckta motionen.

På grund av vad sålunda förekommit tillåter jag mig hemställa, att den nu gjorda delgivningen ej måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Kammaren biföll denna hemställan.

§ 2.

Herr statsrådet *Andrén* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 326, angående anslag till de tekniska högskolorna m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**, som anförde: Herr talman! Ledamoten av denna kammare, herr Hagberg i Malmö, har till mig framställt frågan, huruvida jag är i tillfälle att lämna kammaren en redogörelse för de sanitära försiktighetsåtgärder, som myndigheterna vidtagit eller eventuellt ytterligare planera med anledning av att under den senaste tiden betydande grupper nödställda anlant till Sverige från krigshärjade länder.

Till svar härå får jag anföra följande.

Den risk, som otvivelaktigt föreligger för att smittsamma sjukdomar genom flyktingar skola införas till riket och här vinna spridning, har redan för åtskillig tid sedan uppmärksammats av myndigheterna. Frågan om vidtagande av speciella åtgärder för att förhindra smittöverföring genom flyktingar blev sålunda aktuell redan, då flyktingströmmen från Norge under år 1942 började taga en större omfattning. Utefter gränsen mot Norge har efter denna tidpunkt upprättats ett stort antal sanitetsanstalter, där undersökning rörande förekomsten av ohyra och vid behov även avlusning ägt rum. Även utefter landgränsen

*Svar på
interpellation.*

Svar på interpellation. (Forts.)

mot Finland och utefter rikets sjögränser har på ett stort antal orter antingen utvidgning ägt rum av befintliga sanitetsanstalter eller nya sådana anstalter upprättats. Sammanlagt ha sanitetsanstalter hittills anordnats på ett 100-tal orter. För att äga möjlighet att vid behov upprätta nya eller komplettera redan befintliga anstalter ha därjämte vissa materieldepåer upplagts.

Den stora flyktingström, som vårt land fick mottaga från Finland och de baltiska områdena under september och oktober förra året, ansågs erbjuda väsentligt större risker ur hälsosynpunkt än vad som varit fallet med flyktingarna från Norge och Danmark. Med anledning härav genomfördes en väsentlig skärpning av de medicinska skyddsåtgärderna. En allmän läkarundersökning i förening med sanitetsbehandling verkställdes redan vid ankomsten till riket, varefter vederbörande förlades i karantän, intill dess en betryggande säkerhet mot smittspridning kunde anses föreligga. Under karantänstiden ägde förnyade läkarundersökningar rum. I samband därmed verkställdes skärmbildsfotografering, varjämte vissa prov togos, vilka underkastades bakteriologisk undersökning. De personer, som därvid befunnos behäftade med smittsamma sjukdomar, omhändertogs på sjukvårdsinrättningar av olika slag.

Under tiden efter den 9 april 1945 har i Skåne emottagits sammanlagt över 20 000 personer av olika nationaliteter, vilka frigivits från tyska koncentrations- eller arbetsläger. De medicinska skyddsåtgärderna till förhindrande av smittspridning ha i fråga om dessa personer varit av i huvudsak samma natur som de, vilka på sin tid tillämpades i fråga om evakuerade och flyktingar från Finland och de baltiska områdena. De synnerligen dåliga — för att inte säga upprörande — sanitära förhållanden, som oftast synas ha varit rådande i de tyska koncentrations- och arbetslägren, ha emellertid gjort det nödvändigt att på allt sätt intensifiera de medicinska skyddsåtgärderna. Framför allt har risken för fläcktyfus, vilken sjukdom sprides genom klädlöss, medfört, att den största vikt måst nedläggas på att åstadkomma en så effektiv sanitetsbehandling som möjligt. Men även riskerna för spridande av andra sjukdomar ha givetvis påkallat uppmärksamhet. Dessa omständigheter i förening med det ofta dåliga allmänna hälsotillstånd, vari dessa olyckliga människor befunnit sig, ha gjort det nödvändigt att för sjukvården uppbygga en särskild organisation av betydande omfattning.

För att på ort och ställe sammanhålla denna organisation samt åstadkomma erforderlig snabbhet i beslutsförandet har medicinalstyrelsen såsom sin representant placerat en läkare i Malmö med uppgift att i vissa hänseenden företräda medicinalstyrelsen. Denne läkare samarbetar kontinuerligt med de lokala civilförsvarsmyndigheterna, vilka ha att svara för förläggning och utspisning av dem, som icke äro i behov av sjukhusvård. För de medicinska undersökningarna ha upprättats tre mottagningsstationer i Malmö, Hälsingborg och Lund. De, som vid läkarundersökningarna remitteras till sjukhus, omhändertagas i mån av platstillgång på befintliga lasarett eller epidemisjukhus. Tillströmningen har emellertid varit så stor, att flera provisoriska sjukhus ha måst öppnas i skolor och andra för ändamålet lämpliga lokaler i Malmöhus län. I runt tal ha 1 650 personer måst omhändertagas på sjukhus.

För att avlasta de fasta och provisoriska sjukvårdsinrättningarna i Malmöhus län ha vissa för krigsfall planlagda beredskapssjukhus organiserats längre upp i landet i anslutning till där befintliga lasarett. Ungefär 1 400 patienter ha hittills flyttats över till dessa beredskapssjukhus.

Genomförandet av de medicinska åtgärderna har erfordrat ett stort antal läkare och sjuksköterskor. För att tillgodose detta personalbehov ha efter den 12 april 1945 sammanlagt 126 läkare och medicine kandidater samt 215 sjuksköterskor och 50 hjälpsystrar uttagits till tjänstgöring med stöd av lagen

Svar på interpellation. (Forts.)

om tjänsteplikt. Härutöver har ett 40-tal läkare frivilligt ställt sig till förfogande.

Beträffande omfattningen och innebörden av de medicinska kontrollåtgärderna får jag vidare anföra följande.

Omedelbart vid ankomsten till svensk hamn ha samtliga underkastats en så grundlig sanitetsbehandling som varit möjligt. Medhavda kläder ha bränts, om deras tillstånd gjort detta önskvärt. Detta har varit fallet i stor utsträckning. Därest icke utrustning med nya kläder ägt rum, ha kläderna i samband med sanitetsbehandlingen dels värmebehandlats och dels besprutats med s. k. DDT-pulver. Snarast möjligt efter ankomsten ha vederbörande underkastats en grundlig läkarundersökning å någon av de förut omnämnda mottagningsstationerna, varefter vid behov överförande till sjukhus har ägt rum. De, som icke befunnits vara i behov av sjukhusvård, ha omedelbart förlagts i slutna förläggningar för undergående av karantän. Med hänsyn till den stora tillströmningen har denna karantänsvistelse delvis måst äga rum i två etapper, i det att uppehållet vid mottagningsstationerna måst begränsas till ungefär 5 dagar. Därefter har karantänen fortsatt i förläggningar längre upp i landet.

Under uppehållet vid mottagningsstationerna ha omfattande provtagningar ägt rum för att utröna förekomsten av smittsamma sjukdomar. Difteriprov ha sålunda tagits från samtliga flyktingar. Vidare ha blodprov för konstaterande av tyfus tagits från samtliga, som företett magbesvär, och som icke tidigare vaccinerats mot sådan sjukdom. Avföringsprov för konstaterande av tyfus, paratyfus och dysenteri har tagits från alla, som företett magbesvär. Vidare ha i stor omfattning förekommit Wassermanprov för uppdagande av syfilis samt provtagning för konstaterande av gonorré. Samtliga flyktingar ha därjämte underkastats skärmbildsfotografering för att utröna förekomsten av lungtuberkulos.

Under vistelsen å karantänförläggningarna stå flyktingarna under fortsatt läkaruppsikt. Den läkare, som är ansvarig för förläggningen, äger efter samråd med förste provinsialläkaren avgöra, när karantänstiden skall hävas. Detta får dock icke utan medicinalstyrelsens medgivande ske tidigare än 14 dagar efter ankomsten till Sverige. Därest epidemiska sjukdomar inträffa eller misstänkta fall av sådan sjukdom yppas eller andra skäl så påkalla, kan karantänstiden förlängas i erforderlig mån. Flyktingarna få under karantänstiden icke ha någon kontakt med personer utanför förläggningen. Effektiv bevakning skall vara anordnad vid karantänerna och personal, som måste passera in och ut, skall vara försedd med passersedel. Innan karantänen häves, skall slutbesiktning beträffande förekomsten av ohyra företagas, varjämte förnyad besprutning med DDT-pulver skall verkställas.

För att i möjligaste mån bereda smittskydd åt den personal, som tjänstgör vid sanitetsanstalterna eller karantänerna, ävensom åt andra personer, som biträda vid flyktingarnas mottagande och vård, ha åtgärder vidtagits för att sådan personal skall äga rätt att kostnadsfritt ympas mot difteri, smittkoppor och fläcktyfus.

Beträffande arten av de sjukdomar, som konstaterats, har medicinalstyrelsen på min förfrågan meddelat följande.

De vanligast förekommande sjukdomarna ha varit svår undernäring, brist-sjukdomar, tarmsjukdomar och tuberkulos. Därjämte ha epidemiska sjukdomar konstaterats. En del fall av scharlakansfeber samt enstaka fall av difteri, tyfus och paratyfus ha sålunda förekommit. Ett antal difteribacillbärare samt några tyfus- och paratyfusbacillbärare ha isolerats på epidemisjukhus. Allvarligare är emellertid, att fläcktyfus förekommit i icke obetydlig utsträckning. Jag vill sålunda omnämna, att fram till den 25 maj konstaterats

Svar på interpellation. (Forts.)

sammanlagt 213 säkra fall av fläcktyfus, vartill kommer ytterligare 73 fall, som äro kliniskt starkt misstänkta men ännu ej serologiskt verifierade.

I tre fall har sjukdomen drabbat svensk sjukvårdspersonal, som biträtt vid flyktingarnas avlusning. Någon smittspridning från flyktingarna efter avlusningen har sålunda icke konstaterats. Det övervägande flertalet av de utlänningar, som insjuknat, har uppenbarligen smittats före ankomsten till Sverige. Med hänsyn till att avlusningen i allmänhet synes ha genomförts på ett tillfredsställande sätt, torde, enligt vad jag inhämtat från medicinalstyrelsen, några egentliga risker för sjukdomens spridning icke föreligga. Medicinalstyrelsen har emellertid med hänsyn till förekomsten av fläcktyfus förordnat, att karantänstiden för samtliga flyktingar, som anlänt till Sverige efter den 4 maj 1945 skall förlängas till 3 veckor. Medicinalstyrelsen har vidare föreskrivit, att allmän och noggrann kontroll angående förekomsten av löss skall göras på förläggningarna samt att förnyad behandling med DDT-pulver omedelbart skall verkställas. Slutligen har styrelsen förordnat en läkare, som är fläckfeberspecialist, att tjänstgöra i Malmöhus län, där de flesta flyktingarna från Tyskland för närvarande vistas.

Beträffande hälsotillståndet i övrigt bland flyktingarna vill jag omnämna, att åtskilliga personer ha varit svårt sjuka vid ankomsten hit. Sammanlagt har ett 70-tal personer avlidit, därav de flesta inom de första dygnen efter hitkomsten. Dödsorsaken har i flertalet fall varit svält eller tuberkulos. Som exempel på det dåliga hälsotillståndet hos vissa kontingenter kan nämnas, att av en sjuktransport på 100 kvinnor avledo 5 inom 12 timmar. En båttransport om 800, som anlände till Trelleborg, medförde två döda ombord, och av 48 svårt sjuka, som inlades på en särskild avdelning på Trelleborgs lasarett, avledo 4 inom tre dygn. En kväll anlände med färjan utan varsel polska mödrar med spädbarn. Av 45 spädbarn i åldern från 10 dagar till 3 månader voro alla undernärda, och de flesta voro högggradigt utmärglade med tarminfektioner och utbredda hudsjukdomar. 6 av barnen ha avlidit och de övriga vårdas nu på barnsjukhus i Landskrona och Lund. Förhoppningar finnas att flertalet av dessa skall tillfriskna.

Som framgår av det anförda har det varit nödvändigt att vidtaga omfattande åtgärder för hälsokontroll och sjukvård i samband med mottagandet av de flyktingar, som avses i interpellationen. Noggranna och omfattande försiktighetsmått ha vidtagits i syfte att förhindra, att smittsamma sjukdomar, som flyktingar kunna vara behäftade med, vinna spridning här i riket. Såvitt kan bedömas torde de åtgärder, som vidtagits, vara betryggande. Därest i anledning av förhållandena ytterligare åtgärder skulle visa sig erforderliga, komma sådana självfallet att vidtagas.

Härefter yttrade

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framföra mitt tack för det utförliga och enligt min mening synnerligen klagörande svar, som jag har fått på min interpellation. Statsrådets svar visar, synes det mig, till fullo omfattningen av den apparat, som här har måst dragas på för att klara av de utomordentliga påfrestningar, som yppat sig för våra sociala och medicinska myndigheter. Det visar emellertid också något annat. Det visar nämligen oförtydligt vidden av det elände, som det här är fråga om. Förhållandena i de tyska koncentrations- och arbetslägren äro ju allmänt bekanta. Den redogörelse, som socialministern här har lämnat, bidrager enligt min mening att på sitt sätt fullständiga den hemska bild vi ha fått av dessa förhållanden.

Svar på interpellation. (Forts.)

De uppgifter, som våra myndigheter ställdes inför, då det gällde att taga emot denna flyktingström, ha naturligtvis — det säger sig ju självt — icke varit lätta. Först och främst ha ju flyktingarna blivit väsentligt flera än man haft anledning räkna med. Statsrådet nämnde ju här siffran 20 000 för de flyktingar, som ha kommit in under loppet av några få veckor. Deras tillstånd har ju också i många fall varit oerhört mycket sämre än vad även pessimisterna gingo ut ifrån. De, som i likhet med undertecknad varit i tillfälle att närvara, när dessa hopar av olyckliga människor — i många fall vågar jag använda termen människovrak — ha kommit över till svenskt territorium, glömmar aldrig den synen. Det har i detta sammanhang talats om en bild från Dantes inferno, och jag tror icke att den liknelsen är överdriven.

Interpellationssvaret ådagalägger omfattningen av det arbete, som här har utförts, och de former, som ha kommit till användning. Att en viss oro har varit för handen bland befolkningen i Skåne över smittorisken är begripligt. Antalet fläcktyfusfall är ju också anmärkningsvärt. Jag vill fästa kammarens ledamöters uppmärksamhet på att statsrådet här nämnde en siffra, som ju först i dag har kunnat bli offentliggjord, nämligen att fram till den 25 maj ha konstaterats sammanlagt 213 säkra fall av den fruktansvärda sjukdomen, vartill kommer ytterligare 73 fall, som äro kliniskt starkt misstänkta men ännu icke serologiskt verifierade.

Enligt statsrådets åsikt torde de skyddsåtgärder, som genomförts, vara betydande. Personligen har jag också den meningen, att beaktansvärda initiativ ha vidtagits, och jag instämmer självfallet i statsrådets förhoppning att dessa åtgärder skola visa sig till fyllest. Visst ansvar vilar naturligtvis också — och det tycker jag man bör understryka — på den lokala befolkningen. Den måste skrupulöst rätta sig efter myndigheternas anvisningar och avhålla sig från varje förbindelse med internerna. Så har dock tyvärr icke alltid varit fallet, och myndigheternas åtgöranden härvidlag ha icke alltid blivit föremål för den förståelse från den lokala befolkningens sida, som enligt min mening borde vara självfallen. Måhända kommer allmänheten i Skåne eller rättare sagt den del av allmänheten, som jag här syftar på, att taga varning, sedan denna redogörelse över sjukdomsfrekvensen i flyktinglägren och de smittorisker, som finnas, har blivit offentliggjord här i kammaren av socialministern.

Om sålunda myndigheternas åtgöranden, såvitt jag förstår, förtjäna erkännande och uppskattning i hög grad, så synas emellertid i ett hänseende förhållandena kanske icke vara sådana, som man helst skulle önskat dem, och jag begagnar tillfället att fästa herr statsrådets uppmärksamhet på denna enligt min mening icke oviktiga detalj. Som socialministern har påpekat, har efter den 12 april i år sammanlagt 126 läkare och medicine kandidater samt 215 sjuksköterskor och 50 hjälpsystrar uttagits till tjänstgöring med stöd av lagen om tjänsteplikt. Ett 40-tal läkare ha därutöver frivilligt anmält sig till tjänstgöring. Enbart dessa siffror vittna ju om omfattningen av den apparat, som här är i gång. Det gäller sålunda minst ett 160-tal läkare, som arbeta i dessa förläggningar. Utöver dessa grupper erfordras emellertid självfallet en mycket talrik personal — det gäller ju dock att ta hand om 20 000 människor — för utförandet av mindre kvalificerat arbete såsom renhållning, städning o. d. För ledningen av arbetet på förläggningarna i Skåne synas mycket stora svårigheter ha uppstått och alltjämt vara för handen, då det gäller att tillgodose just detta personalbehov, på vilket tjänstepliktslagen icke kan tillämpas.

Olägenheterna av den nuvarande, jag tror jag vågar säga lösliga ordningen äro uppenbara. I vissa fall leda de otvivelaktigt till allvarliga risker. För den kvalificerade sjukvårdspersonalen har svårigheten att få hjälp med ren-

Svar på interpellation. (Forts.)
hållning o. d. medfört en i många fall anmärkningsvärd överansträngning. Sjuksköterskorna ha företett påfallande trötthetssymptom, då de utöver sin ordinarie gärning under nuvarande förhållanden även måste taga itu med detta andra slags arbete, för vilket som sagt ingen arbetskraft finns. En nedsättning av den kvalificerade sjuksköterskepersonalens fysiska och psykiska vigör är — det förstår ju även lekmannen — ytterst betänklig, eftersom detta givetvis gör dem mindre motståndskraftiga mot de risker, som deras arbete i förläggningarna kontinuerligt för med sig. Vi skola ju tänka på att det sannernigen icke är något ofarligt arbete, som denna personal för närvarande är sysselsatt med. Deras uppmärksamhet både i fråga om dem själva och internerna måste oundgängligen slappas allt eftersom dessa trötthetssymptom och dessa tecken på överansträngning göra sig märkbara.

Men riskerna inskränka sig ingalunda enbart härtill. Genom att lägerledningarna icke ha till sitt förfogande inregistrerad, ständigt verksam personal för de mycket vidlyftiga mindre kvalificerade hjälparbetena — renhållning o. d. — ha de måst söka nödtorftigt klara sig med det folk, som man av och till kunnat erhålla exempelvis genom arbetsförmedlingen. Men konkurrensen om arbetskraften är stor och semestertiden står för dörren. Detta betyder, att man ingen stadga har på denna del av personalen. Den kommer och går — kan man nästan säga — allt eftersom det passar sig och allt eftersom förhållandena på arbetsmarknaden skifta. Jag behöver säkert icke understryka smittoriskerna vid en sådan ordning. Här tjänstgör exempelvis en person några dagar i en sådan förläggning och så säger han upp sin plats. Han har fått ett anbud från någon arbetsgivare och därför lämnar han anställningen och flyttar tillbaka till sitt hem. Varje människa förstår ju de risker, som detta kan föra med sig.

Genom att man på detta sätt icke har tillgång till en på förhand inregistrerad och sovrad personal, uppstå även i annat hänseende allvarliga olägenheter. Som det nu är, måste man ständigt ta in nytt folk för att ersätta dem, som lämna arbetet för att gå till andra sysselsättningar. Denna omsättning av arbetskraft betyder, att de nytillträdande i regel icke äro skyddsympade. Ympningen sker i allmänhet först samma dag de ha kommit i tjänst. Eftersom inkubationstiden exempelvis vid fläcktyfus är cirka 14 dagar, så förstår man vilka risker som här äro förhanden. Såvitt jag är riktigt underrättad, ha samtliga tre sekundärfall av fläcktyfus hos svenska sjuksköterskor i Skåne inträffat hos personer, beträffande vilka inkubationstiden icke gått till ända. De hade kunnat ympas först i samma stund som de trätt i tjänst.

Jag tror för min del, att det är nödvändigt att mycket snart ordna denna angelägenhet. Farorna av att fortsätta som hittills äro alltför uppenbara. Jag hoppas också, att statsrådet med det mycket livliga intresse, som statsrådet lagt i dagen för flyktingarna och deras omhändertagande, skall finna utvägar att lösa dessa frågor, innan situationen, som man på sina håll fruktar, kommer att utveckla sig till en kris. Saken är ju nämligen den, att vi med all sannolikhet ha att räkna med ytterligare mycket stora flyktingströmmar. Man har sagt mig, att enbart inom den allra närmaste tiden omkring 10 000 människor från tyska koncentrationsläger, som för närvarande lära vistas i Lübeck, äro att hitförvänta. Internationella röda korset har för ändamålet befraktat fyra fartyg. Den första kontingenten väntas anlända till Trelleborg på onsdag med ångaren Jamaica.

I en debatt i onsdags, då det gälde medel till utlänningskommissionens bekanta barack, var socialministern själv inne på detta ämne. Han lämnade ju vid det tillfället det meddelandet, att man från regeringens sida har under hand utfäst sig till UNRRA att taga emot ytterligare 10 000 flyktingar, men, om jag icke missuppfattade honom, var han av den uppfattningen, att anspråken

Svar på interpellation. (Forts.)

på oss i detta hänseende måhända komma att gälla väsentligt större skaror än dessa 10 000. Sannolikheten talar för att dessa stackars människor icke äro i bättre tillstånd än den eländets kavalkad, som de senaste veckorna har dragit genom Malmö. Vårdbehovet blir utomordentligt stort och kravet på utökade personalresurser i jämförelse därmed.

Ytterligare ett par påpekanden skulle jag vilja göra i denna allvarliga sak. Som bekant ha de offentliga badhusen bland annat i Malmö och Lund tagits i anspråk för flyktingskarorna. Jag tror, att det är ett starkt lokalt önskemål, att dessa badhus återges till dessa städers befolkning. På grund av varmvattensförbudet kan ju den personliga hygienens måhända icke alltid handhas så, som skulle vara önskligt. För flyktingarna, som vi naturligtvis måste tänka på, skulle kunna sörjas genom att till deras förfogande ställa ett antal av arméns badplutoner. Dessa äro ju förträffligt utrustade och ha visat sig fungera på ett utmärkt sätt.

Slutligen är det en sak till, som jag skulle vilja peka på. Jag tror det är ett önskemål, i varje fall från förläggningarnas sida, att varsel kunde ges i något så när god tid, när en transport väntas. Som det nu är, har det ett par gånger hänt, att färjor eller båtar plötsligt anlant med hundratals och kanske tusentals flyktingar, många av dem sjuka eller döende eller döda, för vilkas mottagande inga detaljerade anordningar tyvärr hunnit förberedas. Jag inser till fullo svårigheten att ordna med dylikt förvarsel men har i alla fall velat fästa herr statsrådets uppmärksamhet på saken.

Till slut, herr talman, tror jag, att det kan vara på sin plats att här i kammaren uttala ett varmt tack till alla dem, som medverkat eller alltjämt medverka i detta stora arbete, statliga och lokala myndigheter, enskilda personer, läkare och sjuksköterskor, civilförsvarets socialtjänst, som nu inom parentes för första gången varit i aktion i större skala, lottor, rödakorspersonal etc. I många fall kan man här tala om en verkligt uppförande gärning i barmhärtighetens och människokärlekens namn. Den tacksamhet, som internerna lägga i dagen för det sätt, varpå de blivit omhändertagna här i Sverige, är ofta rörande. Att denna erkänsla från främlingarnas sida verkar uppmuntrande på dem, som nu ha att taga vård om dessa främlingar, är ju, herr talman, uppenbart.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4.

Chefen för eklelesiastikdepartementet, herr statsrådet **Andrén** erhöll på begäran ordet och yttrade: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har dess ledamot, herr Pettersson i Dahl, frågat mig, huruvida jag uppmärksammat de orättvisor, som enligt hans förmenande nu gällande bestämmelser om besparingsåtgärder inom folkskolväsendets område ge upphov till samt huruvida jag har för avsikt att, om så är fallet, medverka till att dessa orättvisor undanröjas.

I interpellationen göres gällande, att landsbygdskommunernas strävanden att åstadkomma förbättringar av skolväsendet motverkas av de föreskrifter, som meddelats genom 1942 års kungörelse angående vissa särskilda besparingsåtgärder inom folkskolväsendet med de till denna knutna anvisningarna. Enligt kungörelsen bör förändring till lägre skolform ske, då lärjungeantalet mera varaktigt kan beräknas understiga 30 i skolor av första B-formen och 25 av andra B-formen. Interpellanten hävdar, att tillämpningen av dessa föreskrifter medför orättvisa mot landsbygdens befolkning. För att närmare belysa verkningarna har interpellanten redogjort för ett aktuellt fall, som uppenbarligen gäller en organisationsfråga i Karl Gustavs skoldistrikt i Älvsborgs län.

Svar på interpellation.

Svar på interpellation. (Forts.)

Enligt i maj 1943 fastställt reglemente skulle inom nämnda distrikt finnas två skolor, nämligen kyrkskolan och Brunabo skola. Bägge skulle vara anordnade enligt andra B-formen med en folkskoleavdelning i varje skola samt med en för båda skolorna gemensam småskoleavdelning, förlagd till kyrkskolan. För småskolebarnen skulle skolskjutsar ordnas från Brunabo till kyrkskolan och åter hela läsåret.

I augusti 1944 inkom till skolöverstyrelsen förslag till nytt reglemente för skoldistriktet. Enligt detta skulle en sådan ändring av skolorganisationen genomföras, att kyrkskolan och Brunabo skola tillsammans skulle bilda en skola av första B-formen med klasserna 1—2 och 5—7 förlagda till kyrkskolan och klasserna 3—4 förlagda till Brunabo skola. Omorganisationen förutsatte emellertid en viss utökning av skolskjutsarna. Härigenom beräknades uppkomma en merkostnad av 214 kronor för helt läsår. Årskostnaden för läsåret 1944/45 för hela skjutsanordningen uppskattades till 2 568 kronor.

Vid granskningen av de i reglementsärendet lämnade uppgifterna angående barnantalet inom Brunabo skolområde uppmärksammade skolöverstyrelsen emellertid, att det redan förut låga barnantalet nu utvisade ytterligare minskning. Siffrorna gävo vid handen, att kyrkskolan och Brunabo skola var för sig kunde anordnas som självständiga skolor enligt andra, respektive tredje B-formen med för dessa skolformer lämpligt barnantal. Ett genomförande av den av distriktet föreslagna organisationsformen skulle därför föranleda en merkostnad för skolväsendet, motsvarande skjutskostnaden. Skolöverstyrelsen ansåg sig på grund härav icke böra godkänna den föreslagna omorganisationen. I det nya reglemente, som överstyrelsen fastställde den 16 oktober 1944, har föreskrivits, att kyrkskolan skall vara anordnad enligt andra B-formen och Brunabo skola enligt tredje B-formen. Enligt en särskild övergångsbestämmelse må emellertid skolorna under innevarande läsår vara anordnade på det sätt, som distriktet föreslagit, om detta kan ske utan extra kostnad för statsverket. Överstyrelsen har vidare av billighetsskäl medgivit, att statsbidrag får utgå under innevarande redovisningsår för skjutsning av småskolebarnen inom Brunabo skolområde till kyrkskolan.

Kärnpunkten i den av interpellanten berörda frågan är det förhållandet, att de olika folkskolornas form enligt nu gällande bestämmelser är närmast beroende av barnantalet vid skolorna. Denna faktor, barnantalets storlek, kan således vid stigande lärjungeantal motivera högre skolform och, å andra sidan, vid sjunkande barnantal nödvändiggöra omorganisation till lägre form. Väl kunna modifikationer i den ena eller andra riktningen tänkas förekomma, men de nämnda konsekvenserna äro dock i princip ofrånkomliga, så länge överhuvud taget skolformen bestämmes av barnantalet. Vilken skolform som bör tillämpas vid ett visst barnantal, blir därför i sista hand en avvägningsfråga. Av interpellationens ordalag framgår icke klart, huruvida interpellanten endast åsyftar en sänkning av de i anvisningarna till 1942 års kungörelse fastställda minimitalen eller om hans åsikt är, att sambandet mellan skolform och barnantal bör avklippas. Skulle minimitalen sänkas, kunde självfallet ett större eller mindre antal skolor på landsbygden anordnas enligt högre skolform än eljest vore möjligt, men det faktum kvarstår dock, att hur lågt dessa minimitäl än må sättas, uppstå alltid — lika väl som vid tillämpning av nu gällande minimitäl — sådana situationer, då på grund av sjunkande barnantal en försämring av skolformen blir nödvändig. Syftar interpellanten åter till ett upphävande av sambandet mellan skolform och barnantal, kunde detta väl närmast innebära, att föreskrifterna om minimitäl skulle slopas, för att det skulle bli möjligt att bibehålla de olika skolornas form, oberoende av en eventuell minskning av barnantalet. Det torde icke behöva närmare framhållas, att en

Svar på interpellation. (Forts.)

sådan åtgärd skulle kunna få ur såväl pedagogisk som ekonomisk synpunkt betänkliga följder. Ett än längre gående krav på att samtliga folkskolor på landsbygden skola vara anordnade enligt A-formen synes icke möjligt att förverkliga, om man ej är beredd att utsträcka centraliseringen vida längre än hittills och indraga ett mycket stort antal mindre skolor i alla delar av landet.

Enligt bestämmelser i § 1 mom. 2 i 1935 års kungörelse angående statsbidrag för anordnande av skolskjutsar åt skolpliktiga barn utgår sådant bidrag företrädesvis, då genom anordnande av skolskjuts besparingar i det allmännas utgifter för skolväsendet i övrigt uppstå. Anordnas skolskjutsar för beredande av undervisning av barn i skola av högre skolform än den, barnen annars skulle tillhöra, eller eljest för åstadkommande av förbättring av skolväsendet, och äro kostnaderna härför jämförelsevis ringa, må, om skolförbättringen på annat sätt icke skulle kunna ernås utan större kostnader än skolskjutsarna betinga, statsbidrag kunna utgå, även om inga direkta besparingar i det allmännas utgifter för skolväsendet uppstå genom skjutsanordningen. Av den förut lämnade redogörelsen för organisationsfrågan i Karl Gustavs skoldistrikt framgår, att de föreslagna skolskjutsarna skulle hava möjliggjort förbättrad skolform, men att någon besparing i så fall icke kunde beräknas uppstå. Man frågar sig då, huruvida kostnaderna för skjutsningen kunde anses jämförelsevis ringa, så att med stöd av nyss återgivna bestämmelser statsbidrag likväl kunnat medgivas utgå till anordningen. Överstyrelsen har för sin del ansett sig böra besvara frågan nekande. Överstyrelsen har därvid tydligen icke uteslutande tagit i beräkning kostnaderna just i detta speciella fall, vilka ju äro ganska obetydliga, utan torde ha betraktat saken ur en vidare synvinkel och då tvekat inför de ekonomiska konsekvenserna av ett mera allmänt genomförande av skolförbättringar på liknande sätt. De kostnader, man i så fall finge räkna med, komme med all säkerhet att röra sig om miljonbelopp. Den under krigstiden rådande bristen på gummiringar för motorfordon har också utgjort ett tillbakahållande moment.

Jag vill för egen del understryka, att jag med största tillfredsställelse skulle se, om statsbidrag kunde beviljas till skolskjutsar även i fall som det nu föreliggande.

I allmänhet kan man säga, att där besparingsåtgärderna medfört indragning av skolor, ha barnen i regel kommit att åtnjuta undervisning i samma eller bättre skolform. Ofta har den mottagande skolan kunnat förändras till skola med högre skolform. Men i vissa inspektionsområden har besparingsåtgärderna uteslutande medfört indragning av lärartjänster och i följd därav försämrade skolformer. I många fall ha sålunda B²-skolor förvandats till B³-skolor, när barnantalet sjunkit. Jag är av den uppfattningen, att det bör fordras starka skäl för att man skall taga ett sådant steg. Problemet har emellertid, som jag nyss antydde, en räckvidd långt utöver det föreliggande fallet. Det synes därför lämpligast, att principfrågan blir föremål för statsmakternas prövning i ett större sammanhang. Så torde även komma att bli fallet.

Enligt vad jag inhämtat har nämligen 1940 års skolutredning i samband med att den till behandling upptagit frågan om skolväsendets centralisering också övervägt skolskjutsproblemet. Skolutredningen har kommit fram till att statsbidrag till skolskjutsar bör kunna utgå i första hand för att möjliggöra en god skolorganisation och alltså icke i främsta rummet för att ernå besparingar. Utredningen torde i denna fråga komma att föreslå en sådan ändrad lydelse av skolskjutskungörelsen, att några författningsenliga hinder icke längre skola föreligga för att fastställa sådana reglementsbestämmelser, som funnos intagna i det av interpellanten berörda förslaget från Karl Gustavs skoldistrikt.

Svar på interpellation. (Forts.)

Härpå anförde

Herr **Pettersson** i Dahl: Herr talman! Jag skall be att till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få frambära mitt värdsamma tack för det svar, han lämnat, ävensom för det positiva innehåll, som han givit sitt svar. Statsrådet har rätt i sin förmodan, angående det skoldistrikt det gäller. Det är emellertid alldeles klart, att det gäller icke enbart detta skoldistrikt, utan att det gäller själva principfrågan rörande tolkningen av dels övergångsformerna och dels formerna för s. k. skjutsbidrag och skjutsersättningar vid våra skolor. Kärnpunkten ligger alltså på det plan, som statsrådet själv framhållit. Statsrådet frågade, huruvida jag endast åsyftade en sänkning av de i anvisningarna till 1942 års kungörelse fastställda minimitalen eller om jag åsyftade, att sambandet mellan skolform och barnantal bör avklippas. Jag har icke åsyftat något av dessa fall, utan med min framställning endast velat få klarhet i hur myndigheterna egentligen se på detta problem. Jag måste såsom min personliga uppfattning säga, att det är beklämmande att här kunna konstatera, att våra nuvarande författningar i det hänseendet ge möjlighet åt den tolkning, som skolöverstyrelsen givit dem. Det ligger realiter så till att här har ett skoldistrikt med egna uppoffringar velat ordna med bättre skolformer utan kostnader för statsverket. Här säger statsrådet, att skolöverstyrelsen tolkat bestämmelserna nekande, alltså ansett, att den därav föranledda kostnadsökningen icke skulle vara ringa. Alltså har den besvarat frågan nekande och givit dem den mycket större principiella innebörden, att tolkningen skulle kunna verka prejudicerande. Om alltså bestämmelserna skulle tolkas på samma sätt i andra skoldistrikt, skulle det i så fall röra sig om miljonbelopp.

Personligen anser jag, att det inte skulle betytt någonting om det i detta fall rör sig om miljonbelopp, om därigenom skolförhållandena på landsbygden kunna ordnas bättre. Jag tycker, att författningen bör tolkas på det sätt, som detta skoldistrikt gjort, i samråd med vederbörande folkskolinspektör. Skoldistriktet tolkar författningen på det sättet, att distriktet skulle ha möjlighet att ge ut den mellanskillnad mellan det förutvarande statsbidraget och det ökade statsbidraget, som denna bättre skolform här skulle ge. Det rör sig om 214 kr. för ifrågavarande skoldistrikt eller 1 kr. per dag.

Nu säger herr statsrådet, att 1940 års skolutredning har denna fråga till behandling och att den kommer att lösas så, att det blir möjligt att i fortsättningen tolka bestämmelserna på det sätt, som ifrågavarande skoldistrikt gjort. Man kan inte annat än hälsa detta uttalande, att det blir möjligt att ändra en författning, som enligt min uppfattning för närvarande är mycket illa avfattad, med mycket stor tillfredsställelse. Man ställer sig dock något frågande inför, hur det i fortsättningen kommer att bli innan den nya förordning, som 1940 års skolutredning sysslar med, hinner bli stadfäst av riksdagen. Det måste givetvis bli en övergångstid, som kan bli ganska besvärlig för skoldistriktet. Jag tänker då som sagt inte enbart på här ifrågavarande skoldistrikt, utan på andra liknande distrikt. Vi veta, att såväl den nuvarande ecklesiastikministern som många andra goda krafter äro i verksamhet för att möjliggöra för landsbygden att ordna ett bättre skolväsende. Då gäller det givetvis att innan en ny författning i ämnet blivit utfärdad tills vidare stödja sig på att tolkningen av den nuvarande författningen blir i enlighet med den tolkning, som den nuvarande ecklesiastikministern här gjort.

Jag vill sluta mitt anförande med att uttala en förhoppning, att denna min interpellation fyllt sin uppgift att inför offentligheten dra de spörsmål det här gäller för att ge möjlighet till en förnuftigare tolkning av detta än skolöverstyrelsen gjort. Jag ber att till herr statsrådet än en gång få framföra mitt

Svar på interpellation. (Forts.)

tack för svaret på denna min interpellation. Jag hoppas, att den nuvarande ecklesiastikministern till skolväsendets gagn får fortsätta sin verksamhet på detta område.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5.

Föredrogs Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 313, angående komplettering av riksstatsförslaget för budgetåret 1945/46; och hänvisades propositionen, i vad angick de procenttal, varmed bottensskatt enligt 18 § förordningen om statlig inkomst- och förmögenhetsskatt skall för år 1945 utgå, till bevillningsutskottet, i vad propositionen rörde jordbruksärenden, till jordbruksutskottet och i övrigt till statsutskottet.

Härefter föredrogs övriga Kungl. Maj:ts på bordet liggande propositioner; och remitterades därvid

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 314, med förslag till förordning om värnskatt för budgetåret 1945/46; och

nr 315, med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 30 juni 1943 (nr 493) om begränsning i vissa fall av skatt till staten;

till statsutskottet propositionen, nr 318, angående vissa investeringar i telegrafverkets fond och luftfartsfonden för budgetåret 1945/46;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 319, med förslag till förordning angående tillgodoräknande i vissa fall av tjänsteplikt för rätt till hemortslön m. m.;

till bankoutskottet propositionen, nr 321, med förslag till vissa ändringar i allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena, folkskolans tjänste- och familjepensionsreglementen samt tjänste- och familjepensionsreglementena för de högre kommunala skolorna, m. m.; samt

till statsutskottet propositionerna:

nr 322, angående anslag för avveckling av den förstärkta försvarsberedskapen;

nr 323, angående anslag för budgetåret 1945/46 till särskild ersättning för debitering av värnskatt; och

nr 325, angående beredskapsstat för försvarsväsendet för budgetåret 1945/46.

§ 6.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den på bordet liggande motionen nr 606 av herr *Karlsson* i Grängesberg.

§ 7.

Föredrogs vart efter annat andra lagutskottets utlåtanden:

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av arbetstidslagen för detaljhandeln den 18 juli 1942 (nr 652), m. m.;

nr 49, i anledning av väckt motion om viss begränsning av försäkringsinrättnings regressrätt gentemot arbetsledare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete; och

nr 50, i anledning av väckt motion angående åläggande för dammägare att underrätta ortsbefolkningen om förestående avtappning av vatten ur dammar.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 8.

Föredrogs vart för sig och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial:

nr 57, med överlämnande till riksdagen av förteckningar över av domänstyrelsen försälda hemman och lägenheter;

nr 58, med överlämnande till riksdagen av departementsvis uppgjorda förteckningar över försäljningar m. m. av viss kronan tillhörig fast egendom; och nr 59, med överlämnande till riksdagen av förteckning å av domänstyrelsen verkställda försäljningar m. m. av viss kronan tillhörig fast egendom.

§ 9.

Föredrogs vart efter annat andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 14, i anledning av väckt motion angående avskaffande av den tvångsvisa anslutningen till de tyska församlingarna i Stockholm och Göteborg m. m.; och

nr 15, i anledning av väckt motion angående utredning om anordnande av hygieniska inrättningar på arbetsplatserna.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 10.

Föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 14, i anledning av väckt motion angående förhållandet mellan bil- och järnvägstrafik i den svenska transporthushållningen.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 357, hade herr *Severin* i Stockholm *m. fl.* anhållit, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att 1944 års trafikutredning måtte få direktiv att ägna de i motionen berörda frågorna en särskild och omedelbar prövning.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande motion, II: 357, icke måtte föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herr *Hedqvist*.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Hedqvist**: Herr talman! Jag har till detta utlåtande avgivit en blank reservation. Jag skall med några ord redogöra för min avsikt därmed.

Vad motionärerna i sin motion påtalat påkallar enligt både min egen och för övrigt även utskottets uppfattning den allra största uppmärksamhet från statsmakterna. Det är nämligen med en viss oro vi konstaterat, att vissa enskilda järnvägar genom bildande av särskilda bolag gjort och alltjämt göra försök att överföra järnvägsbolagen tillhöriga buss- och billinjer till sådana särskilda bolag. Avsikten är tydlig, nämligen att de enskilda järnvägsbolagen söka undandra staten dessa buss- och billinjer vid ett eventuellt förstatligande av vederbörande järnvägsföretag. Det måste såväl ur trafikanternas som ur allmänna transporthushållningssynpunkter vara angeläget att buss- och billinjer

Motion angående förhållandet mellan bil- och järnvägstrafik i den svenska transporthushållningen.

Motion angående förhållandet mellan bil- och järnvägstrafik i den svenska transporthushållningen. (Forts.)

ingå som en del av järnvägsföretagen. Detta gäller särskilt tillförsellinjer, men i viss utsträckning även parallellinjer. Tillförsellinjerna ha tillkommit för att göra järnvägarna mera lättillgängliga för i synnerhet landsbygdens befolkning.

Dessa bil och busslinjer stråla ut från järnvägsstationerna och få därigenom den allra största betydelse för landsbygdens person och godsbefordran. Det finns enligt mitt sätt att se inget skäl att bryta ut dessa bil- och busslinjer ur deras naturliga sammanhang med järnvägsdriften, enbart därför att de enskilda järnvägarna möjligen komma att övergå i statens ägo.

Utskottet har anfört, att denna fråga är föremål för behandling av 1944 års trafikutredning, och utskottet hoppas, att denna utredning skall ägna de i motionen angivna spörsmålen tillbörligt beaktande. Utskottet anför vidare att, »därest Kungl. Maj:t i enlighet med 1944 års riksdags hemställan kommer att för riksdagen framlägga förslag till lagstiftning om tvångsinlösen av järnvägsföretag, erforderlig hänsyn kommer att tagas till de i förevarande motion framförda synpunkterna».

Detta utskottets uttalande är en allmän önskan, som jag instämmer i. Anledningen till att jag ändå reserverat mig är, att vissa förhållanden på detta område inte kommit tillräckligt tydligt fram i utskottets motivering. Jag anser, att riksdagen bör fästa det allra största avseende vid kungl. järnvägsstyrelsens mening i detta avseende. Järnvägsstyrelsen refererar i sitt yttrande över motionen 1936 års järnvägskommittés uppfattning i denna fråga. I den allmänna motiveringen för en lag om inlösen av enskilda järnvägar, anförde kommittén bl. a. följande: »Erfarenheten visar, att bilrörelsen, särskilt i linjetrafik, är av stor betydelse för järnvägarna som ett komplement till den av dem bedrivna trafiken och därför utgör ett numera oundgängligt hjälpmedel för fortsatt utveckling av järnvägarnas egen trafik.» Kommittén anförde vidare: »Såsom allmän regel bör därför uppställas, att bilrörelsen alltid skall medfölja vid en inlösen, om endera parten så yrkar.»

Järnvägsstyrelsen har — såsom framgår av referatet i förevarande utskottsutlåtande — »understrukit detta kommitténs uttalande samt betonat vikten av, att de tillståndsgivande myndigheterna under den tid, som kunde återstå tills viss järnväg kunde förvärvas, icke lämnade sin medverkan till, att av järnvägen driven eller kontrollerad yrkesmässig biltrafik komme i annans hand». Det av järnvägsstyrelsen tidigare befarade överförandet av genom enskild järnväg bedriven biltrafik i annans hand är just vad som för närvarande på en del håll försiggår.

Järnvägsstyrelsen har i sitt yttrande över denna motion anfört en del andra synpunkter, som emellertid inte kommit till tillräckligt klart uttryck i förevarande utskottsutlåtande. Järnvägsstyrelsen anför i sitt yttrande bl. a. följande: »Det är en angelägenhet av största vikt, att den samordning av bil- och järnvägsrörelse, som kunnat genomföras under årens lopp och som planeras för framtiden, ej spolieras genom åtgärder, som syfta till att införa ett förstatligande av de enskilda järnvägarna avskilja bilrörelsen från järnvägsrörelsen. Blivande förvärv för statens räkning av enskilda järnvägsföretag böra därför enligt styrelsens mening ske endast under den uttryckliga förutsättningen, att av företagen — i egen regi eller genom dotterbolag — bedriven bilrörelse medföljer vid förvärvet. Om det fortsatta järnvägsförstatligandet ej skall förfuskas, är det angeläget, att statsmakerna i ena eller andra formen lämnar sitt stöd åt denna järnvägsstyrelsens uppfattning.»

Det är enligt min mening angeläget, att man vid behandlingen av denna fråga mycket kraftigt understryker dessa järnvägsstyrelsens synpunkter. Järnvägsstyrelsen har dessutom förordat, att riksdagen skulle gå längre än vad

Motion angående förhållandet mellan bil- och järnvägstrafik i den svenska transporthushållningen. (Forts.)

motionärerna begära. Järnvägsstyrelsen säger nämligen i sitt yttrande, att utskottet därjämte ville föreslå, att »riksdagen måtte i sin skrivelse i ärendet till Kungl. Maj:t göra ett uttalande av innebörd, att då fråga uppkommer om överlåtelse på annan av sådant biltrafiktillstånd, som direkt eller indirekt innehaves av järnvägsaktiebolag, med avgörande därav måtte anstå, intill dess den av riksdagen begärda utredningen blivit verkställd och beslut i anslutning till därvid framkomna resultat fattats av statsmakterna».

Det har på grund av att denna motion remitterats till och behandlats av ett tillfälligt utskott emellertid inte varit möjligt för utskottet att föreslå ett tillmötesgående av järnvägsstyrelsens förslag i denna sistnämnda del. Det hade emellertid varit mycket önskvärt att så skulle ha blivit fallet. Jag tror, att vad man här inom flera enskilda järnvägsföretag för närvarande sysslar med, nämligen överförandet i annans hand av järnvägsägda buss- och billinjer, i åtminstone viss utsträckning beror på förra årets riksdagsbeslut med hemställan om förslag till tvångsinlösning. Det bör därför vara angeläget att man vidtar alla de åtgärder, som äro möjliga för att förhindra en dylik av järnvägsstyrelsen befarad utveckling.

Järnvägsstyrelsen har i sitt yttrande påtalat speciellt två järnvägsföretag, där den här berörda bolagsbildningen skulle försiggå. Själv känner jag mycket väl till ett järnvägsföretag, som har bildat ett bolag som skall driva bussrörelsen. Detta bolag har för närvarande till länsstyrelsen inlämnat en ansökan om överförande av dessa billinjer på sig. Detta bolag och möjligen även länsstyrelsen avvaktar nu endast det beslut som riksdagen står i begrepp att fatta i anledning av den i ämnet väckta motionen. Först därefter kommer frågan att bli avgjord. Det är enligt min uppfattning långt ifrån lyckligt att ett särskiljande från järnvägsföretagen av buss- och bilrörelsen skulle komma till stånd. Jag vill i detta sammanhang även påtala de försök som göras på detta område för att bilda ett landsomfattande privatmonopol beträffande bussföretag. I ett sådant monopol skulle detta avskiljande av bussrörelsen från järnvägsdriften endast vara ett litet led.

Jag har i utskottet inte velat ställa något särskilt yrkande. Jag anser emellertid, att denna fråga är mycket betydelsefull. Då det därjämte enligt min mening inte framgått tillräckligt tydligt av utskottets motivering den fara som här verkligen föreligger, har jag med vad jag nu anfört velat särskilt kraftigt understryka järnvägsstyrelsens uppfattning i frågan. Jag anser nämligen, att man måste tillmäta järnvägsstyrelsens mening i detta ärende den allra största betydelse.

Herr talman! Jag har med dessa ord avsett att i riksdagens protokoll införa mina reflexioner i denna fråga. I övrigt har jag intet yrkande.

Herr Severin i Stockholm: Herr talman! Utskottet diskuterar i utlåtandet tolkningen av riksdagens principbeslut 1939 rörande järnvägsförstatligandet. Järnvägsstyrelsen är för sitt vidkommande övertygad om att riksdagens då fattade beslut är att tolka på det sättet, att om statens järnvägar övertar en enskild järnväg, övertagandet även gäller av järnvägen eventuellt bedriven buss- eller billinje. Utskottet är nu emellertid inte alldeles övertygat om riktigheten härav. Utskottet framhåller emellertid att »hur beslutet i fråga än skall tolkas, är dock att märka, att hittills av enskild järnväg bedriven bilrörelse undantagslöst följt med vid statens övertagande av järnvägen. Detta utesluter likväl icke, att den i motionen väckta frågan förtjänar beaktande för framtiden.» Detta uttalande utgör uppenbarligen en något förhastad konklusion, ty den omständigheten, att en bilrörelse hittills alltid följt med vid statsöver-

Motion angående förhållandet mellan bil- och järnvägstrafik i den svenska transporthushållningen. (Forts.)

tagandet av enskilda järnvägsföretag, behöver inte innebära att en bilrörelse även för framtiden kommer att följa med vid kommande statliga förvärv av enskilda järnvägsbolag. Utskottet anför vidare: »Såsom framhålles av bland andra 1944 års trafikutredning utgör spörsmålet endast en del av det större problemet om biltrafik i järnvägs regi och sammanhänger ytterst med frågan om formerna för samverkan mellan bil- och järnvägstrafik överhuvud taget. I trafikutredningens uppdrag ingår redan att förutsättningslöst behandla dessa spörsmål, och utredningen har, såsom framgår av dess yttrande, redan påbörjat arbetet härmed.» På grund av nu anförda skäl synas enligt utskottets uppfattning motionärernas önskemål om en utredning av frågan redan vara tillgodosedda.

Detta utskottets ställningstagande måste emellertid bero på en missuppfattning. De synpunkter som framförts i motionen äro nämligen ingalunda tillgodosedda i och med den utredning som 1944 års trafikutredning måhända kan komma att underkasta dessa spörsmål. Motionen väcktes nämligen i anledning av en tendens, som under senare år gjort sig gällande på detta område, att enskilda järnvägar, som bedriva en mer eller mindre omfattande buss- eller bilrörelse, bilda särskilda enskilda bolag för bil- och bussrörelsen, som på så sätt skiljes ut från järnvägsdriften. Därav följer, att om statens järnvägar vill överta de enskilda järnvägsföretagen, kommer inte bilrörelsen att automatiskt följa med vid inlösningen. Det uttalande, som riksdagen tidigare gjort, att statens järnvägar skulle överta enskilda järnvägar innesluter nämligen inte att statens järnvägar skulle överta alla möjliga buss- och bilbolag, som inte ha någonting gemensamt med de enskilda järnvägarna. Ett sådant särskiljande av bil- och bussrörelserna från de enskilda järnvägsföretagen håller nu på att ske. Anledningen härtill kan man givetvis diskutera. I sitt yttrande över motionen framhåller järnvägsstyrelsen i denna fråga att man ännu inte kan tala om en tendens, ty hittills ha endast två fall förekommit, nämligen Nora Bergslags järnvägar och Stockholm—Nynäs järnvägsaktiebolag. Det är emellertid illustrativt, att om jag inte är fel underrättad, så ligger för närvarande Nynäsbanans bilbolag inne med en koncessionsansökan hos länsstyrelsen, och länsstyrelsen avvaktar nu riksdagens beslut i anledning av denna motion för att fatta sitt beslut i frågan. Det är då lätt att inse den betydelse det har, vilket beslut riksdagen fattar i denna fråga och vilket uttalande riksdagen då gör.

Järnvägsstyrelsen, som kanske måste anses vara den mest sakkunniga av de myndigheter som utskottet hört, har tillstyrkt motionen, men det är andra som avstyrkt den och bland dem exempelvis biltrafiknämnden. Att denna nämnd avstyrkt motionen, är rätt förvånande med hänsyn till dess egen motivering. Den säger nämligen, enligt det referat som utskottet ger av dess yttrande, att enligt biltrafiknämndens praxis hava järnvägsföretagen erhållit en i viss mån privilegierad ställning, då företagen såsom särskilda skäl för att de skulle erhålla tillstånd till yrkesmässig biltrafik kunnat åberopa att denna biltrafik varit av betydelse som komplement till järnvägstrafiken.

Den biltrafik som de enskilda järnvägarna bedriva är sålunda av betydelse som ett komplement till deras järnvägstrafik. Följer icke därav utan vidare, att denna biltrafik även är av betydelse som ett komplement till statens järnvägstrafik, om statens järnvägar skola övertaga banan? Man kan inte gärna förutsätta, att biltrafiken har betydelse, endast när enskilda bedriva den, men inte, när statens järnvägar bedriva samma rörelse. Därav skulle automatiskt följa, att den koncession som beviljats de enskilda bolagen utan vidare övergår till statens järnvägar, om den övertar järnvägen i fråga. Men biltrafiknämnden

Motion angående förhållandet mellan bil- och järnvägstrafik i den svenska transporthushållningen. (Forts.)

har utan att taga hänsyn till vad den sålunda sagt lyckats komma fram till ett avstyrkande av motionen.

Jag vet icke, varpå detta beror. Jag vill icke göra några insinuationer, men det finns ju en viss förbindelse mellan de två fall som järnvägsstyrelsen nämnt, alltså Nora Bergslags och Stockholm—Nynäs järnvägar, och biltrafiknämnden. I biltrafiknämnden sitter nämligen bland andra chefen för Nora Bergslags järnvägar. Jag vet icke, om han deltagit i behandlingen av detta ärende. Det skulle han i varje fall icke gjort, om det gått riktigt till. Ty man sitter inte i en statens nämnd, när den behandlar enskilda bolags intressen, där man själv är med. Huruvida utskottet gjort sig underkunnigt om hur därmed förhåller sig, skulle vara intressant att få veta av utskottets ordförande, om han tar till orda i denna fråga. Det är nämligen så, att biltrafiknämnden har en intresserepresentation, och i den sitta representanter för olika näringsgrenar, för bilrörelse, järnvägsrörelse, det enskilda näringslivet o. s. v., och det är givet att dess yttrande färgas därav.

På grund av dessa förhållanden finner jag, att utskottets avstyrkande av motionen är ganska egendomligt, i synnerhet som det sägs, att frågan förtjänar beaktande för framtiden. Vi stå alltså här inför en tendens eller, om man nu anser uttrycket tendens för överdrivet, inför vad som för närvarande skett, då enskilda järnvägar försökt avskilja bussrörelsen från järnvägsrörelsen, måhända i syfte att beröva statens järnvägar det automatiska övertagandet av bussrörelsen i samband med järnvägsrörelsen och kanske i avsikt att kunna göra en särskild affär av bussrörelsen.

Sådana affärer brukar i regel vara ganska dyra. Jag har själv haft tillfälle att handlägga åtskilliga dylika affärer, då statens järnvägar köpt enskilda bil- eller busstrafikföretag, och jag vet, att de inte skilja sig från andra fall, då staten skall göra något köp. De enskilda som skola sälja brukar alltid resonera som så, att staten har råd att betala. Det är en allmän tendens hos svenska folket att, när det är fråga om staten och samhället, lätt övervinna sina betänkligheter och inte generas sig att skinna staten. Solidariteten med samhället är icke så stor som solidariteten med enskilda. Men inför detta förhållande tycker man, att det skulle vara självfallet, att åt det övertagande järnvägsföretaget bevaras en rörelse som tidigare ansetts utgöra ett nödvändigt komplement till järnvägsrörelsen. Det är en självfallen och logisk slutsats som man inte kan komma ifrån, och jag beklagar för mitt vidkommande mycket, om inte kammaren i motsats till utskottet skulle komma till samma slutsats.

Herr talman! Jag ber att med hänvisning till vad jag här yttrat få yrka bifall till motionen.

I detta anförande instämde herrar *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Tungelsta, *Olsson* i Mellerud, *Lundberg* och *Lundqvist*.

Herr *Lindahl*: Herr talman! Jag skulle kanske inskränka mig till att instämma i vad herr *Severin* i Stockholm sagt i denna fråga. Men då jag ändå har några ytterligare synpunkter att anföra på frågan, skall jag tillåta mig att taga kammarens uppmärksamhet i anspråk en mycket kort stund.

Jag får först och främst säga, att jag är ytterst förvånad över den något lättvindiga behandling som motionen fått i utskottet. Man kan väl ändå inte utan vidare vifta bort vikten av de problem som här ställts under debatt. Om nu motionärernas synpunkter hade förefallit utskottet en smula svaga, så tycker man ändå, att när utlåtandet från kungl. järnvägsstyrelsen kom, utskottet borde ha tagit sig en allvarlig funderare på om det ändå icke i denna motion

Motion angående förhållandet mellan bil- och järnvägstrafik i den svenska transporthushållningen. (Forts.)

låg så mycket av värde och vikt för framtiden, att utskottets ställningstagande kunde bli något mera positivt betonat. Järnvägsstyrelsen understryker ju motionärernas uppfattning på ett sätt som visar, hur allvarligt den mest sakkunniga institution på detta område som vi ha i landet ser på de problem som motionen rullar upp. Järnvägsstyrelsen anser sålunda, att en särskild utredning omedelbart bör vidtagas för att förhindra vissa enskilda järnvägar att vid förstatligandet undanta busslinjer.

Man säger nu visserligen från utskottets sida, att detta ännu inte har inträffat, och då kan man enligt utskottets uppfattning slå sig till ro och blunda tills vidare, tills utvecklingen verkligen ställt oss inför det faktum som vi här talat om. Jag vill emellertid erinra om att förstatligandet ännu icke är genomfört på långa stycken. Det är sex år, sedan riksdagen fattade sitt beslut, men ännu i denna dag är det åtskilligt av järnvägsnätet här i landet, som får betecknas såsom enskilda banor. Vi stå här inför en tendens som visat sig i olika fall, där enskilda järnvägar söka trolja bort de busslinjer som de ägt, så att de inte skola komma med vid förstatligandet, när detta en gång kommer att äga rum. Det är inte endast, som här sagts, Stockholms—Nynäs och Nora Bergslags järnvägar som försöka manövrera med stiftelseurkunder för speciella bussbolag. I dessa dagar har samma sak upprepats när det gäller Nordmark—Klarälvens järnvägar. I fråga om denna sak föreligger nu en interpellation ställd till kommunikationsministern. Om emellertid dessa planer från enskilda järnvägar få fullföljas, blir följden den, att staten vid övertagande av banorna får nöja sig med att ombesörja godstrafiken, medan den övervägande delen av persontrafiken kommer att drivas i de nystiftade bolagens egen regi.

Jag får i detta sammanhang fråga, hur man tänkt sig, att det skall bli i fortsättningen, om bolagen verkligen bilda särskilda bussföretag. Skall statens järnvägar då sätta upp konkurrerande busslinjer? Det måste de i så fall göra, om de skola få hand om persontrafiken. Ty med de banor som de nu ha och med de trafikförhållanden som föreligga på dessa banor kunna statens järnvägar icke framgångsrikt konkurrera med busslinjerna. Vad Nora Bergslagsbanan beträffar, så går det nog an att åka mellan ett par stationer, men skall man åka 5 å 6 mil, då skulle jag vilja rekommendera, att man beväpnar sig med mycket stort tålamod och dessutom med en försvarlig matsäck. Jag inbillar mig, att de som i riksdagen för sex år sedan beslutade om förstatligandet av de enskilda järnvägarna icke vid detta tillfälle kunde drömma om att detta beslut skulle tolkas på ett sådant sätt, att förstatligandet icke skulle omfatta allt som hörde till dessa järnvägars verksamhet utan att en viss del av denna skulle kunna undantagas. Jag är övertygad om, att om man vetat, att beslutet skulle komma att tolkas på det sätt som skett, så skulle detta beslut från riksdagens sida blivit åtskilligt mera markerat, så att man tydligt sagt ifrån att all den verksamhet och all den trafik som vid de enskilda banorna bedrevs skulle övertagas av statens järnvägar vid förstatligandet.

Det är nu emellertid inte bara på det sättet, att om denna utveckling skall ha sin gång, en ganska stor del av de inkomster som de enskilda järnvägarna nu ha, komma att gå staten förbi, utan det skulle också betyda, att de bygder som nu gå och vänta på bättre trafikförhållanden skulle bli en illusion fattigare. Jag kan exempelvis framhålla Karlskoga stad, en stad på 30 000 invånare, som nu har synnerligen miserabla trafikförhållanden. Trafiken uppehålles av Nora Bergslags järnvägar. Det är givet, att denna stad har rätt att kräva att dess förbindelser med landet i övrigt bli bättre än vad de för närvarande äro. Man har också i Karlskoga glatt sig åt att i och med ett förstatligande på detta område få bättre förhållanden. Ifrån denna stad har man till myndigheterna

Motion angående förhållandet mellan bil- och järnvägstrafik i den svenska transporthushållningen. (Forts.)

framfört sina beklaganden över den tendens som här visat sig, att busslinjerna även i fortsättningen skulle komma att tillhöra enskilda bolag.

Jag vill också tillägga en sak, som icke har särskilt uppmärksamats av utskottet, nämligen att i motionen har rullats upp frågan om hur det skall bli, när kriget är slut och trafiken på våra vägar få samma omfattning som tidigare. Vi motionärer ha nämligen frågat oss, om det kan vara meningen, att den vettlösa konkurrens mellan tåg och bilar, som rått före kriget, skall fortsätta obehindrat. Under 1930-talet var ju konkurrensen mellan järnvägs- och biltrafik så förödande, att båda parter höllo på att stupa på grund av denna konkurrens. Det måste ur samhällets synpunkt vara fördelaktigt, att dessa båda transportmedel i stället samordnas till det helas bästa. Jag är inte den som påstår, att all konkurrens på detta område skall bort. Säkerligen har den sin betydelse, men konkurrensen måste vara sådan, att samhället, transportmedlen och trafikanterna inte bli lidande av densamma. Jag menar, att bara denna fråga är så ofantligt viktig, att man hade kunnat vänta sig ett verkligt positivt yttrande från utskottets sida, alldenstund denna fråga så intimt sammanhänger med frågan om hur vi skola ha det ställt och vilken ordning som skall råda omedelbart, när nu kriget är slut och vi komma in i andra förhållanden.

Jag är övertygad om att ingen i denna kammare vill, att vi skola gå tillbaka till de förhållanden som tidigare rått och att man i så fall är enig om att man på detta område skall skapa en ny och bättre ordning. Då bör också otvivelaktigt den motion som här föreligger understrykas av kammaren. Det kan ju inte finnas någon anledning att på ett område som staten kommer att behärska låta förhållandena bli sådana, att staten måste uppta konkurrens med vissa busslinjer, som rätteligen skulle komma i statens ägo i samband med förstatligandet.

Man kan kanske här invända, att första kammaren redan godkänt ett liknande utskottsutlåtande. Detta bör emellertid inte vara något hinder för andra kammaren att fatta ett annat beslut, ty första kammarens ståndpunkt torde sammanhänga därmed, att man inte från motionärernas sida gav kammaren några närmare upplysningar — av vilken anledning vet jag icke — om vissa förhållanden och om den avsikt som ligger bakom den motion som nu behandlas.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till motionen nr 357.

Herr Skantze: Herr talman! Jag beklagar, att tredje tillfälliga utskottet icke motsvarat de tydligen rätt högt ställda förväntningar, som motionärerna haft, när det gällt, hur vi skulle behandla denna fråga. När man hör både vice ordföranden i utskottet och motionärerna, så blir man ju rätt på det klara med att vad de velat ha fram egentligen icke kommit till uttryck i det yrkande, som deras motion utmynnar i. För motionärerna står problemets lösning alldeles klar utan någon utredning. De anse, att det bör vidtagas sådana åtgärder, att man får fram den spärr mot försök att skilja bussföretagen från järnvägarna, som järnvägsstyrelsen uttalat önskemål om.

Utskottet har emellertid inom ramen för sin befogenhet icke haft någon möjlighet att framställa något sådant förslag. Vi ha därför icke närmare gått in på den saken. Utskottet har haft att taga ställning till huruvida motionen skulle överlämnas till 1944 års trafikutredning eller ej; det är det hela.

Bland de remissinstanser, som utskottet överlämnat motionen till, befinner sig även denna 1944 års trafikutredning, till vilken motionärerna önska problemet överlämnat. Denna utredning säger i sitt utlåtande, sedan den i korthet orienterat om de övriga spörsmål som den håller på med, att den speciella fråga, som motionen tar sikte på, sammanhänger med de övriga spörsmålen. Så säger

Motion angående förhållandet mellan bil- och järnvägstrafik i den svenska transporthushållningen. (Forts.)

utredningen: »Det ingår uppenbarligen redan i trafikutredningens uppgifter att förutsättningslöst behandla dessa spörsmål, och utredningen har också påbörjat arbetet härmed.»

Vid sådant förhållande och då motionens yrkande går ut på att 1944 års trafikutredning skall taga hand om problemet men denna utredning förklarar, att den redan är i gång med behandlingen av frågan, har det blivit en rätt naturlig konklusion för utskottet att hemställa, att motionen icke skall föranleda någon andra kammarens åtgärd.

Herr Severin var inne på frågan om tolkningen av 1939 års riksdags beslut rörande övertagandet av enskilda järnvägar. Järnvägsstyrelsen har ju uttalat en mycket bestämd uppfattning, hur detta beslut bör tolkas. När utskottet i sitt ytttrade konstaterar, att det råder delade meningar om den saken, baserar utskottet detta sitt uttalande närmast på remissyttrandet från statens biltrafiknämnd. Utskottet har ingen anledning att gå in på någon slutlig prövning av frågan utan har bara genom detta referat konstaterat, att det föreligger delade meningar. Någon anledning att — såsom herr Severin efterlyser — taga reda på, huruvida möjligen statens biltrafiknämnds ställningstagande till denna motion skulle ha influerats av några obehöriga intressen, har givetvis utskottet icke alls haft. Hur biltrafiknämnden ryktar sitt värv bör den själv få svara för.

Om man nu vill åstadkomma den där spärren, som enligt järnvägsstyrelsens mening är önskvärd på grund av den i motionen omtalade tendensen, så får man väl ändå antingen gå fram så, att man skriver en motion, som går ut på ett yrkande om ett uttalande i den riktningen från riksdagens sida, eller också så, vilket jag anser vara naturligare, att järnvägsstyrelsen ingår till Kungl. Maj:t med framställning om erforderliga åtgärder. Någon möjlighet för tredje tillfälliga utskottet att vid behandlingen av denna motion göra ett uttalande, som kan åstadkomma denna spärr, har enligt vår mening icke förelegat inom ramen för vår befogenhet.

Motionen går ut på, att problemet skall överlämnas till 1944 års trafikutredning. Denna har svarat, att den håller på med problemet. Det förefaller utskottet alldeles klart, att någon anledning för riksdagen att skriva till Kungl. Maj:t och be Kungl. Maj:t överlämna frågan till denna utredning under sådana förhållanden icke föreligger.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Vougt**: Herr talman! Jag ber för min del att få säga, att jag kommer att rösta för det yrkande, som framställts av herr Severin, d. v. s. bifall till den motion som väckts. Det kan vara riktigt, som säges av tredje tillfälliga utskottets ordförande, att sedan utskottet funnit, att 1944 års trafikutredning sysslar med frågan, har utskottet icke ansett sig böra hemställa om bifall till motionen, som ju yrkar, att frågan skulle tagas upp av denna trafikutredning. Men det är i alla fall ganska betydelsefullt vad utskottet säger och vad kammaren kommer att säga, ifall kammaren skulle ansluta sig till utskottets skrivning. Efter det mycket bestämda yrkande i denna sak, som framställts av järnvägsstyrelsen, att man från statsmakternas sida skulle vidtaga åtgärder för att icke busslinjer avskiljas från järnvägar, tycker jag, att utskottet skulle ha skrivit på ett helt annat sätt. När utskottet framlagt detta utskottsutlåtande, tycker jag faktiskt, att det kan tolkas så, att det tar bort en del av vad riksdagen velat betona med sitt beslut 1939.

Jag bedöm mig icke kunna stå till svars med att i en sak, som järnvägsstyrelsen bedömt vara av så ömtalig natur och som dessutom otvivelaktigt är vik-

Motion angående förhållandet mellan bil- och järnvägstrafik i den svenska transporthushållningen. (Forts.)

tig, skriva på ett sätt som skulle kunna missförstås och kunna tagas som intäkt för åtgäranden från enskilda företags sida, som vi icke anse vara lämpliga.

Det enda sättet att kunna komma till rätta med detta är att taga motionen. Det är sant, att första kammaren för sin del anslutit sig till samma kammarers vederbörande tillfälliga utskotts yrkande i saken. När beslutet fattades i första kammaren gjordes emellertid ett uttalande, som underströk de synpunkter, som nu förts fram under debatten.

Jag anser, att andra kammaren för sin del bäst skiljer sig från denna sak genom att bifalla motionen. Jag ber därför att få instämma i det yrkande om bifall till motionen, som framställts av herr Severin.

Häruti instämde herrar *Gustafsson* i Bogla och *Petterson* i Degerfors.

Herr **Lundstedt**: Herr talman! Jag hade ursprungligen tänkt begära ordet för att säga något, som dock visade sig i det väsentliga vara av samma innehåll som herr *Vougt* nyss framfört. Jag kan därför inskränka mig till att endast säga, att jag instämmer i hans ord och således hemställer om bifall till herr Severins yrkande.

Härmed förklarades överläggningen avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den senare proposition vara med övervägande ja besvarad. Herr *Skantze* begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å tredje tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 14, för sin del bifaller den i ämnet väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarans ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning. Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 79 ja och 52 nej, varjämte 5 av kammarans ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså avslagit utskottets hemställan och i stället för sin del bifallit den i ämnet väckta motionen.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 11.

Föredrogs andra kammarans tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 15, i anledning av väckt motion angående utredning om ordnande genom statens försorg av reguljär gods- och persontrafik på landsvägarna i vissa glest befolkade delar av landet.

Utskottets hemställan bifölls; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 12.

Föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 16, i anledning av väckt motion angående landsbygdens trafikförsörjning genom omnibusföretag.

Utskottets hemställan bifölls; och skulle, jämlikt § 63 riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 13.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1945/46 till landsfiskalerna m. fl. jämte i ämnet väckta motioner. *Anslag till landsfiskalerna m. fl.*

I propositionen nr 235 hade Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 2 mars 1945, föreslagit riksdagen att dels godkänna de förslag till lönerreglering för landsfiskalernas biträden, som av departementschefen framlagts, dels medgiva, att till landsfiskalernas biträden finge utgå övertidsersättning i den utsträckning och under de villkor, som av departementschefen förordats, dels medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda de bestämmelser, som i övrigt kunde bli erforderliga för genomförande av de sålunda framlagda förslagen, dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning och avlöningsstat för landsfiskalerna m. fl., avlöningsstaten att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46, dels ock under rubriken Landsfiskalerna m. fl. för nämnda budgetår såsom förslagsanslag anvisa, till Avlöningar 6 440 000 kronor och till Omkostnader 1 800 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *R. Krügel* (I: 319) och den andra inom andra kammaren av herr *Lindqvist* (II: 502);

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Utbult* och *Johansson* i Öckerö väckt motion (II: 546), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta den ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att organisationen i Hisings distrikt skulle bestå av två landsfiskaler och en landsfiskalsassistent på sätt länsstyrelsen föreslagit.

Utskottet hemställde,
att riksdagen måtte

I. med bifall till Kungl. Ma:ts förslag

a) godkänna de förslag till lönerreglering för landsfiskalernas biträden, som framlagts i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 2 mars 1945;

b) medgiva, att till landsfiskalernas biträden finge utgå övertidsersättning i den utsträckning och under de villkor, som i nämnda statsrådsprotokoll förordats;

c) medgiva, att Kungl. Maj:t finge utfärda de bestämmelser, som i övrigt kunde bli erforderliga för genomförande av ifrågavarande förslag;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 319 och II: 502 samt II: 546

a) godkänna i utskottets hemställan intagen personalförteckning för landsfiskalerna m. fl.;

b) godkänna i utskottets hemställan likaledes intagen avlöningsstat för

Andra kammarens protokoll 1945. Nr 23.

Anslag till landsfiskalerna m. fl. (Forts.)

landsfiskalerna m. fl., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46;

c) till Landsfiskalerna m. fl.: Avlöningar för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 6 440 000 kronor;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag till Landsfiskalerna m. fl.: Omkostnader för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 800 000 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts och utskottets förslag skulle å personalförteckningen uppföras, bland annat, 363 landsfiskalsbefattningar i lönegraden A 22.

Reservation hade avgivits av herrar *Lindström, Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Märtensson* och *Malmberg* i Skövde, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

I. med bifall — — — ifrågavarande förslag;

II. i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 546 samt med avslag å motionerna I: 319 och II: 502

a) godkänna i reservationen intagen personalförteckning för landsfiskalerna m. fl.;

b) godkänna av reservanterna framlagd avlöningsstat för landsfiskalerna m. fl., att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1945/46;

c) till Landsfiskalerna m. fl.: Avlöningar för budgetåret 1945/46 under femte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 6 442 000 kronor;

III. med bifall — — — 1 800 000 kronor.

Enligt reservanternas förslag skulle 364 landsfiskalsbefattningar inrättas i lönegraden A 22.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Märtensson: Herr talman! I detta utlåtande föreslås bland annat en sammanslagning av vissa landsfiskalsdistrikt. De förutvarande Askims och Hisings distrikt skulle exempelvis sammanslås till ett landsfiskalsdistrikt. Denna sammanslagning är i främsta rummet motiverad med att Västra Frölunda införlivats med Göteborg. Genom denna överflyttning har en sådan omflyttning av innevånarna företagits att man kan säga, att det föreligger ett visst berättigande i denna sammanslagning av landsfiskalsdistrikten.

Men departementschefen har på en enligt min uppfattning väsentlig punkt avvikit från det förslag, som utarbetats och framlagts av den sakkunnige i denna fråga. Enligt utredningsmannens förslag skulle i det nya distriktet finnas två landsfiskaler och en assistent. Den ene landsfiskalen skulle huvudsakligen syssla med åklagarärenden och vara polischef; den andre landsfiskalen skulle vara utmättningsman. Detta utredningsmannens förslag har även tillstyrkts av myndigheter på orten och av länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.

Enligt det av departementschefen framlagda förslaget, som även tillstyrkts av utskottet, skall det i detta nya Hisings landsfiskalsdistrikt finnas endast en landsfiskal jämte två assistenter. Denna avvikelse från utredningsmannens förslag motiveras bland annat därmed, att detta nya landsfiskalsdistrikt komme att bli mindre arbetstyngt än vissa andra distrikt, där det har förordats två landsfiskaler. Men om man tar del av den statistik, som finnes i propositionen, så framgår det av denna, att detta nya landsfiskalsdistrikt i södra Bohuslän skulle bli ungefär lika arbetstyngt som en del andra distrikt, där det föreslagits, att det skulle finnas två landsfiskaler. Jag skall i detta sammanhang endast nämna några siffror. Om vi taga Tunhems landsfiskalsdistrikt förekommer det i detta distrikt 1 161 brottmål om året; i detta distrikt skola finnas

Anslag till landsfiskalerna m. fl. (Forts.)

två landsfiskaler. Om vi taga Solna distrikt, där det även skall finnas två landsfiskaler, framgår av statistiken, att där förekommer det 1 539 brottmål. Taga vi Tumba distrikt, som även skall hava två landsfiskaler, förekomma 840 brottmål om året. Men i Hisings distrikt, där det endast skall finnas en landsfiskal och två assistenter, förekomma icke mindre än 1 500 brottmål om året. Det framgår av denna statistik som om detta nya landsfiskalsdistrikt skulle, som jag förut sade, bli ungefär lika hårt arbetstyngt som de övriga distrikt, där två landsfiskaler förordas.

Men det är icke nog med att arbetet inom detta landsfiskalsdistrikt blir i stort sett lika omfattande som i de övriga, utan härtill kommer, att Hisings distrikt har en ganska egendomlig sammansättning. Detta nya distrikt kommer att omfatta en betydande skärgård. Göteborgs såväl norra som södra skärgård och staden Marstrand komma att tillhöra detta distrikt. Göteborgs södra skärgård omfattar bland annat öarna Styrso, Asperö, Brännö, Köpstadsö, Donsö och Vrångö med fyra municipalsamhällen samt norra skärgården bland annat öarna Öckerö, Hönö, Björkö och Hälsö. Det är alldeles klart, att de förrättningar, som skola företagas inom detta distrikt, som är så omfattande och innefattar till mycket stor del samhällen, som ligga långt ute i havsbandet, bli betydligt mera tidskrävande än i ett distrikt, som är en mera sammanhängande helhet. En förrättning inom detta distrikt kan exempelvis taga en tid av åtta—tio timmar, under det att ungefär samma förrättning i ett mera sammanhängande distrikt kan ordnas upp av en landsfiskal eller annan förrättningsman på en eller två timmar.

Vidare är det en annan synpunkt, som man icke helt och hållet bör bortse ifrån, när det gäller ställningstagandet till denna fråga. Alla känna till, att Göteborgs skärgård framför allt under sommartiden i stor utsträckning besökes av sommargäster, av seglare, av campare o. s. v. Dessa förhållanden kunna förorsaka, att två landsfiskaler kunna behöva tjänstgöra samtidigt som polismän eller som chefer för polisväsendet på orten. I övrigt har jag den uppfattningen, att om det finnes två landsfiskaler kan arbetet, framför allt i ett så svårarbetat distrikt som detta, komma att bli samordnat på ett betydligt bättre sätt än om det finnes endast en landsfiskal och två assistenter, som kanske äro obekanta med såväl förhållandena som orten.

Det är på grund av dessa synpunkter, herr talman, som jag har yrkat bifall till den motion som väckts, där det förordas, att i detta nya distrikt skola finnas två landsfiskaler och en assistent.

Jag ber med dessa ord att få yrka bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen. Jag kan i detta sammanhang erinra om att första kammaren har redan antagit denna reservation.

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Såsom den ärade talesmannen för reservationen nyss påpekade, är detta allenast en organisationsfråga. Utredningsmannen har, såsom herr Mårtensson framhöll, föreslagit att för det nyorganiserade Hisings landsfiskalsdistrikt det skulle finnas två landsfiskaler, den ene åklagare och polischef och den andre utmättningsman. Nu föreslår Kungl. Maj:t, att det i stället skall vara en landsfiskal, som således skall bli åklagare och polischef, och en assistent, som skall vara utmättningsman. Det är sålunda icke alls fråga om någon personalökning, utan frågan gäller helt enkelt: äro utmättningsmannens uppgifter för omfattande för att de skola kunna utföras av en landsfiskalsassistent i lönegrad Eo 18 i stället för av en landsfiskal, placerad i lönegrad A 22? Det är vad saken gäller. Det förefaller mig, som om den ärade reservanten ansträngde sig att i denna fråga bevisa för mycket. Det förslag, till vilket han har yrkat bifall, innebär ju allenast,

Anslag till landsfiskalerna m. fl. (Forts.)

att polischefsyrsslan, som han särskilt fäst uppmärksamheten vid i sitt anförande, skall utövas av en landsfiskal i lönegrad A 24. Även utskottet föreslår att landsfiskalen i distriktet skall vara placerad i denna lönegrad. Frågan gäller sålunda, vilken löneställning skall utmätningsmannen ha? Jag kan icke finna, att vare sig den i ärendet verkställda utredningen eller länsstyrelsens förslag givit klara belägg för att Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende är olämpligt. Det är sålunda egentligen om denna lilla fråga, vi tvista, icke om huruvida det behövs större polispersonal i detta distrikt utan endast och allenast om huruvida utmätningsmannens göromål kunna anförtros åt en landsfiskalsassistent eller om de måste anförtros åt en landsfiskal.

Det förefaller mig, som om det skulle behövas synnerligen starka skäl för att frågå Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag. Den ärade talesmannen för reservationen nämnde, att första kammaren följt lokalintressenas representanter i utskottet och bifallit reservationen. Under sådana förhållanden är det väl ganska antagligt, att man för att undvika gemensam votering i denna bagatellartade fråga fattar samma beslut i andra kammaren, men nog tycker jag alltfört, trots det föreliggande första kammarsbeslutet, att de starkaste sakskälen ligga på Kungl. Maj:ts sida, och därför yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Jag tror icke man skall överskatta den voteringsseger, som reservanterna vunnit i första kammaren. Där bifölls reservanternas förslag med fem rösters övervikt av en majoritet, bestående av 39 av kammarens 149 röstberättigade ledamöter. Minoriteten bestod av 34 ledamöter. Själv var jag upptagen av den första interpellationsdebatten här i kammaren, så jag hade icke tillfälle att yttra mig i första kammaren i denna sak. 34 röster mot 39 det är alltsammans. 70 ledamöter voro frånvarande. Jag är icke så övertygad om att ett sådant beslut behöver tagas så pass allvarligt, att andra kammaren utan vidare bör följa reservanterna. Jag vill fästa uppmärksamheten på att det västsvenska eller skola vi säga bohusländska och göteborgska intresset är synnerligen starkt företrätt i statsutskottet. Av samtliga reservanter är det endast en ledamot av utskottet, som bor litet längre bort men dock i Västsverige, och det är herr Malmberg i Skövde. Eljest är det bohuslänningar plus en man, som representerar Göteborgs stad. Jag medger mycket gärna, att saken kanske icke är så mycket att tvista om. Jag vill bara fästa uppmärksamheten på att man icke lyckats övertyga någon riksdagsledamot från andra delar av Sverige om att reservanternas linje är den enda riktiga. — Jag vet icke vart man skall räkna herr Malmberg i Skövde. Han kan icke ha något särskilt intresse för Askims domsaga, men han bor icke alltför långt därifrån.

Vad Kungl. Maj:t föreslår är egentligen ingenting annat än att man skall vara en smula försiktig, när man skapar nya tjänster i relativt god löneställning. Jag vill icke säga, att det icke för närvarande kan finnas vissa skäl för reservanternas linje, men det kan hända, att det inom relativt kort tid blir fråga om inkorporering med Göteborg. Man skall icke glömma, att detta landsfiskalsdistrikt ligger jag höll på att säga inom Göteborgs bebyggda område, och det är väl icke osannolikt att inom en ganska nära framtid en del av distriktet blir inkorporerat med Göteborg. Att då tillskapa en ordinarie tjänst, som kanske icke alls behöves, om landsfiskalsdistriktsområdet minskas, tycker jag icke vittnar om tillbörlig försiktighet. Man bör se sig för, innan man gör detta. Skulle det visa sig att det icke blir något av med inkorporeringen, så kan ju saken tagas upp till förnyad prövning, om det befinnes, att arbetsbördan i distriktet under relativt lång framtid kan antagas fortfarande

Anslag till landsfiskalerna m. fl. (Forts.)

bliva lika stor som den för närvarande är. Då kan det kanske vara riktigt att göra, som reservanterna vilja, men jag kan som sagt för närvarande icke annat än förorda en viss försiktighet vid inrättandet av nya landsfiskalstjänster. Det är icke bara denna inkorporeringsfråga utan också den som vi hoppas snart lösta frågan om uppbördsreformen, som måste påverka omdömet i ett sådant ärende som detta. Det är väl alldeles uppenbart, att om skatten beträffande flertalet av svenska skattebetalare uppbäres vid källan, kommer uppbörds-männens arbetsbörda att bli väsentligt lättare än den för närvarande är. Det är också en sak, som gjort, att Kungl. Maj:t varit betänksam beträffande förslaget att här placera två landsfiskaler.

Jag vågar för min del trots första kammarens beslut hemställa om icke andra kammaren skulle kunna följa utskottet och Kungl. Maj:t.

Herr **Hedlund** i Östersund: Herr talman! Då jag begärde ordet i denna fråga skedde det givetvis icke därför att jag har några lokala intressen i detta ärende. Det vore ju orimligt, om en östersundsbo skulle ha några lokala intressen i fråga om ett landsfiskalsdistrikt nere på västkusten. Jag har begärt ordet därför att jag blivit övertygad om att reservanternas förslag i fråga om detta landsfiskalsdistrikts organisation är det som har de mest bärande skälen för sig. Jag har i första lagutskottet varit med om behandlingen av frågor rörande åklagarväsendet, och i det särskilda utskott, som behandlade processreformen, förutsatte man, att åklagarväsendet skulle omdanas så att det lämpade sig för den nya processordningen. Riksdagen har i princip uttalat sig för att i distrikt av här berörd storlek en landsfiskal skall uppehålla åklagartjänsten och en landsfiskal ansvara för uppbördsväsendet. Här ha vi ett landsfiskalsdistrikt av precis den typ, som riksdagen ansett lämplig för nyss berörd organisation. Jag bedömer förhållandena i distriktet sådana de nu äro och kan sålunda icke yttra mig om huruvida det kan bli någon lindring i arbetsbördan, om den inkorporering, som statsrådet talade om, kommer till stånd, men som distriktet för närvarande ser ut, så är det ett typiskt sådant distrikt, där ärendena enligt riksdagens tidigare uttalade åsikt böra fördelas mellan en landsfiskal som åklagare och en som har hand om uppbördsärendena. Om resultatet av uppbördsreformens genomförande vågar jag inte yttra mig, men det är väl sannolikt, att följden blir en minskning av arbetsbördan för landsfiskalerna. I det särskilda utskott, som sysslar med frågan om folkbokföringen, vilken skall ligga till grund för det nya uppbördsväsendet, ha vi dock ej varit i tillfälle att bilda oss någon bestämd uppfattning om det föreslagna nya uppbördsväsendets verkningar beträffande restföring etc. Jag är i hög grad obenägen att motsätta mig ett av Kungl. Maj:t väl genomtänkt organisationsförslag, och jag hyser en alldeles särskilt stor respekt för herr Erikssons i Stockholm omdöme, när det gäller frågor om tjänster och lönesättningar, men då jag vägt de skäl, som tala för Kungl. Maj:ts förslag, mot de skäl, som tala för reservationen, ha reservanternas skäl förefallit mig starkare, och därför yrkar jag bifall till reservationen.

Herr **Nilsson** i Göingegården: Herr talman! Jag skall icke yttra mig angående förhållanden, som berörts av de föregående talarna, men jag skall be att i samband med behandlingen av denna Kungl. Maj:ts proposition om anslag till landsfiskalerna få yttra ett par ord om en annan detalj, som jag anser icke är tillfredsställande reglerad och det är det sätt, på vilket förflyttning av de s. k. landsfiskalsassistenterna sker.

Antalet landsfiskalsassistenter här i landet är sedan år 1941 fastställt till 170. Assistenterna fördelas på distrikten och omflyttas alltefter som behovet

Anslag till landsfiskalerna m. fl. (Forts.)

av arbetskraft växlar. Dylika förflyttningar ske ibland på ett orättvist sätt och så att missförhållanden uppkomma. Jag skall, herr talman, be att med ett litet exempel få belysa detta. Inom Himle landsfiskalsdistrikt i Hallands län, som omfattar 13 socknar och har ett invånarantal av i runt tal 12 000 personer, ett invånarantal, som under sommarmånaderna ofta ökas till det dubbla, har alltsedan år 1918 varit anställd en biträdande landsfiskal eller landsfiskalsassistent. Den i detta distrikt tjänstgörande landsfiskalen är den inom länet äldste. Han är nära 60 år gammal, och dessutom är hans hörsel så nedsatt, att han svårligen kan hålla ett förhör. Från och med i år har landsfiskalsassistenten förflyttats till ett annat distrikt inom länet. Enligt min mening kommer tjänsten inom Himle distrikt att bli i hög grad lidande genom denna förflyttning. Jag kan icke underlåta att vid detta tillfälle inför kammaren framhålla, att här måste ett missförhållande föreligga, och att det antal landsfiskalsassistenter, som står till förfogande, måste vara för litet. Jag skulle också vilja uttala det önskemålet, att man härvidlag i fortsättningen far synnerligen varsamt fram och tager hänsyn till det behov, som föreligger på detta område.

Herr **Malmberg** i Skövde: Herr talman! Socialministern synes vilja göra gällande, att mantalsskrivningsorten varit avgörande för reservanternas ståndpunktstagande. Jag tycker nog, herr talman, att jag bor på så pass betryggande avstånd ifrån Hisings distrikt, att icke lokala synpunkter skulle behöva inverka på mitt ställningstagande. Starka sakliga skäl föreligga för att i detta distrikt skola finnas två landsfiskalstjänster. Socialministern var själv inne på denna tankegång. Om jag fattade honom rätt, så medgav han, att det för närvarande finns vissa skäl för reservanternas uppfattning, men han framhöll, att förhållandena sannolikt komme att ändras, beroende på en rad omständigheter. Det har lämnats oemotsagt, att arbetsbördan i detta distrikt är minst lika stor för att icke säga större än i andra distrikt, där man får ha två landsfiskaler. Därtill kommer, som särskilt framhållits, att detta distrikt har en alldeles säregen geografisk belägenhet. Jag råkar ha en viss lokalkännedom och kan verkligen understryka riktigheten av vad som i reservationen framhållits därom, att distriktets geografiska struktur i avsevärd grad försvårar arbetet. Jag anser, herr talman, att det finns skäl för att bifalla reservationen.

Herr **Mårtensson**: Herr talman! Jag är fullt medveten om riktigheten av vad statsrådet nyss framhöll att man bör iakttaga en viss försiktighet, när det gäller att tillskapa nya tjänster, men här är icke fråga om att tillskapa någon ny tjänst. Inom vart och ett av de två landsfiskalsdistrikt, som skola sammanslås, finns det för närvarande en landsfiskal och en landsfiskalsassistent. Vårt förslag går endast ut på att dessa två landsfiskaler skola få finnas kvar även när distriktet sammanslås till ett distrikt.

Jag är även på det klara med att det snart kan bli fråga om att inkorporera någon del av det nya distriktet med Göteborgs stad. I så fall kan ju en omorganisation av distriktet företagas, när frågan om inkorporeringen blir aktuell. Jag skulle tro, att den bästa lösningen i så fall kommer att vara att Askims socken sammanslås med Mölndals landsfiskalsdistrikt. Jag tror för övrigt att det knappast kan påvisas, att något landsfiskalsdistrikt är så söndersplittrat och därigenom så »svårarbetat» som Hisings distrikt kommer att bli.

Statsrådet framhöll, att när uppboresreformen blivit genomförd, kommer arbetet att bli betydligt lättare, men arbetet kommer väl icke att underlättas enbart i detta distrikt, utan det kommer väl att underlättas inom samtliga landsfiskalsdistrikt.

Anslag till landsfiskalerna m. fl. (Forts.)

Herr **Eriksson** i Stockholm: Herr talman! Jag märker, att man inom första lagutskottet synes behandla frågor av denna natur icke blott som organisationsfrågor utan från helt andra synpunkter än dem, som vi i statsutskottet lägga på frågorna. Jag föranleddes till denna lilla stilla anmärkning, då jag ähörde herr Hedlunds i Östersund anförande. Han framhöll att den landsfiskal, som skall vara åklagare, bör vara befriad från övriga landsfiskalsgöromål. Jag vill gentemot detta erinra om vad jag redan nämnde i mitt förra anförande. Utskottsmajoriteten och reservanterna äro ense om att landsfiskalsgöromålen skola fördelas mellan en tjänsteman, som skall tjänstgöra såsom polischef och åklagare, och en, som skall ha hand om uppboriden. Tvisten gäller allenast, huruvida utmätningsmannen skall vara landsfiskal, placerad i lönegraden A 22, eller landsfiskalsassistent, placerad i lönegraden Eo 18. Det heter ju i propositionen att — och därom har statsutskottet varit ense med Kungl. Maj:t — en landsfiskalsassistent bör erhålla förordnande att på eget ansvar handlägga utmätningsmannagöromålen. Detta »på eget ansvar» betyder väl, att han skall fullgöra denna del av landsfiskalsdistriktets göromål, trots att han icke är landsfiskal utan landsfiskalsassistent.

Som herr Mårtensson påpekade i sitt anförande, har denna organisationsfråga uppkommit på grund av att Västra Frölunda inkorporerats med Göteborg, vilket betytt, att icke mindre än 5 250 personer flyttats över från landsfiskalsdistriktet till staden. Det vore väl ändå orimligt, om icke denna ganska avsevärda överflyttning skulle öva något inflytande på personaluppsättningen inom landsfiskalsdistriktet och aktualisera kravet på besparingar. Det är ju det, som frågan här gäller.

Jag har icke något mera att säga. Jag tycker bara, att man inte skall blanda ihop frågan om utmätningsmannagöromålen skola handläggas av en landsfiskal eller en assistent med frågan om nödvändigheten att befria åklagaren från befattning med uppboridsväsendet. Dessa båda frågor ha icke med varandra att göra.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Bara att par ord till replik. Herr Hedlund säger, att han icke kan bedöma vilken verkan en omorganisation av uppboridsväsendet kan komma att medföra för arbetet inom landsfiskalsdistriktet. Om man icke kan bedöma detta, borde det ju vara ett skäl till försiktighet i en sådan sak som denna och icke tvärtom motivera, att man bibehåller en ordinarie tjänst. Det är ju egentligen det, som är det farligaste, att man bibehåller en ordinarie tjänst, där man rimligen med hänsyn till en motsedd utveckling borde ha en extra ordinarie tjänst. Det är alldeles riktigt, som herr Mårtensson säger, att uppbördsreformen naturligtvis kommer att påverka förhållandena i alla landsfiskalsdistrikt i landet, men det kan ju icke vara ett motiv att begå ett fel när det gäller en ny organisation. Här är ju fråga om att förfara så, att man icke kommer i ett sämre läge än man behöver komma.

Herr talman, jag har bara velat påpeka detta. Jag kan icke se, att det finns några skäl för bifall till reservanternas förslag. Om Kungl. Maj:t hade ställt sig på den ståndpunkten, att det i Hisings landsfiskalsdistrikt överhuvud taget icke får förekomma en sådan organisation, som förordats i reservationen, skulle jag kunna förstå reservanterna, men Kungl. Maj:t har ju aldrig sagt något annat än att vad som av Kungl. Maj:t föreslås bör gälla tills vidare till dess man bättre kan bedöma, hur situationen efter ett eller annat år kommer att bliva med hänsyn till inkorporeringsfrågan och med hänsyn till uppbördsreformen.

Anslag till landsfiskalerna m. fl. (Forts.)

Herr **Hedlund** i Östersund: Herr talman! Det är just den omständigheten, att det är fråga om en ny organisation, som gjort, att jag ställt mig på reservanternas sida. Jag fullföljer bara den tanke, som riksdagen redan uttalat, att i de fall, då en omorganisation av landsfiskalsdistrikt skall ske, i första hand skall beaktas, att åklagarintresset får sitt i lika hög grad som utmätningsintresset får sitt. Här ha vi efter min uppfattning ett typiskt fall. Detta är ett sådant distrikt, som riksdagen avsett. Åklagargöromålen böra tilldelas en tjänsteman och uppbörds-göromålen en annan.

Herr Eriksson ville bestrida, att frågan ligger så till som jag påstått. Han sade, att det bara vore en organisationsfråga. Det gällde bara att avgöra, huruvida utmätningsmannen skulle vara landsfiskal eller icke. Det är enligt min mening icke fråga om detta utan det är fråga om, huruvida det skall vara två landsfiskaler, en för åklagarärenden och en för utmätningsmannärenden. Jag ifrågasätter, om de sparsamhetssynpunkter, som anlagts på frågan, äro tillräckligt starka för att man skall åsidosätta riksdagens uttalade önskan att skapa ett åklagarväsende lämpat för den nya processordning, som om ett eller annat år skall börja tillämpas.

Chefen för socialdepartementet, herr statsrådet **Möller**: Herr talman! Herr Hedlund tycks vara offer för ett missförstånd. Utmätningsmannen skall på eget ansvar sköta sin del av göromålen, och följaktligen skall landsfiskalen tjänstgöra som åklagare och polischef inom distriktet.

Herr **Lundstedt**: Herr talman! Detta är, synes det mig, en ganska liten fråga, men den vållar icke desto mindre stora tvivelsmål. Jag går här ytterst ogärna emot propositionen och emot socialministern, men å andra sidan kan jag icke finna annat, än att i reservationen och av dess talesmän framförts ganska starka skäl. Med hänsyn till den stora invasion av folk, som, på sätt herr **Mårtensson** framhöll, i detta distrikt äger rum under somrarna, får landsfiskalen här i regel i sin egenskap av polischef en betydligt tyngre arbetsbörda än vad mantalsskrivningssiffrorna kunna utvisa. Vare sig man går på den ena eller den andra linjen, är det fråga om tre befattningar, i ena fallet en landsfiskal och två assistenter och i andra fallet två landsfiskaler och en assistent. Så har jag fattat saken. Men den landsfiskal, som är polischef, får såvitt jag förstår åtminstone något större arbetsbörda, om uppbördsärendena under honom skola skötas av en assistent, än om en andra landsfiskal tillsättes att ha hand om dessa ärenden. Också den landsfiskal, under vilken en assistent för uppbördsärenden sorterar, har ett visst ansvar för dessa ärendens handläggning. Jag menar således, att just arbetsbördans storlek för landsfiskalen-polischefen motiverar, att man, om det är möjligt, minskar dennes arbetsbörda. Så synes mig faktiskt ske, om en särskild landsfiskal tillsättes såsom utmätningsman, vilken får bära hela ansvaret för de av honom handhavda ärendena. På det viset blir det ju, principiellt åtminstone, en verklig olikhet i organisationen, allt eftersom man går på den ena eller andra linjen.

Herr talman, jag har icke något yrkande. Jag vet i detta ögonblick ännu icke, hur jag kommer att rösta.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr **Mårtensson** begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Anslag till landsfiskalerna m. fl. (Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 147, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom uppresning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 14.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 148, i anledning av riksdagens år 1944 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden den 1 juli 1943—30 juni 1944.

Riksdagens år 1944 församlade revisorers berättelse.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2—5.

Lades till handlingarna.

Punkterna 6—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkten 10.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 11, angående innehållande av tolagersättning till städer vid bristande fullgörande av tullhusbyggnadsskyldighet.

Innehållande av tolagersättning till städer vid bristande fullgörande av tullhusbyggnadsskyldighet.

I sin berättelse hade revisorerna under finansdepartementet, § 20, till behandling upptagit spørgsmålet huruvida icke i fall, då städer uppenbarligen eftersatt sina mot rätten till tolagersättning svarande skyldigheter i fråga om tullhusbyggnadsskyldighet staten skulle kunna mot avdrag å tolagersättningen avhjälpa förekommande brister.

Utskottet hemställde under åberopande av vad i utskottets yttrande anförts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning av frågan om innehållande av tolagersättning vid bristande fullgörande av tullhusbyggnadsskyldighet.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Oscar Olsson, Sven Larsson, Berling, Törnkvist, Andersson* i Malmö, *Mårtensson, Hall, Holmström* och *Birke*, vilka ansett, att sista meningen i utskottets yttrande bort utgå.

Denna mening hade följande lydelse:

»Såsom kommerskollegium i sitt yttrande framhållit är det i anslutning

Innehållande av tolagsersättning till städer vid bristande fullgörande av tullhusbyggnadsskyldighet. (Forts.)

härtill nödvändigt att jämväl närmare utreda sambandet mellan olika slag av tolagsförpliktelser och tolagsersättningarna ävensom på vilket sätt och efter vilka grunder omfattningen av skyldigheten att tillhandahålla tulllokaler i de särskilda fallen skall fastställas.»

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr **Andersson** i Malmö: Herr talman! På denna punkt föreligger en reservation, och eftersom jag är med bland reservanterna, skall jag be att i anslutning till reservationen få säga ett par ord. Sedan gammalt utgår tolagsersättning till en del städer. Dessa ha med anledning därav vissa förpliktelser, bland annat att uppföra tullhusbyggnader med inredning. Nu ha statsrevisorerna framhållit, att vissa städer icke på ett nöjaktigt sätt fullgjort sina förpliktelser i fråga om tullhusbyggnader. Statsrevisorerna ha därför i sitt utlåtande föreslagit en utredning. Denna utredning ha de tänkt skulle resultera i att beträffande städer, som icke fullgjort sina ifrågavarande förpliktelser, skulle vederbörande statsmyndigheter med anlitande av tolagsmedel låta avhjälpa förekommande brister.

Nu skall jag icke gå in på någon diskussion av den kritik, som statsrevisorerna riktat mot städerna i fråga, och ej heller på vad de i ärendet hörda myndigheterna sagt. Detta kunde dock varit befogat enär icke alla omständigheter av betydelse för bedömande av denna fråga ha kommit fram. Jag går emellertid nu icke in på en diskussion av denna fråga. Statsutskottet är enigt med statsrevisorerna rörande städernas förpliktelser, och man är också enig därom att det skall avlåtas en skrivelse av det innehåll statsrevisorerna föreslagit och som framgår av statsutskottets kläm. Jag vill emellertid endast här ha framhållit en synpunkt, för den händelse det skulle inträffa, att vederbörande statsmyndighet skulle komma att i någon stad med anlitande av tolagsmedel låta uppföra exempelvis ett tullhus. I fråga om trafikens förläggning måste härvidlag bestämmanderätten tillkomma vederbörande hamnstyrelse, som är ett affärsdrivande verk och som har skyldighet att se till att trafiksynpunkter och ekonomiska synpunkter beaktas. Man har ju all anledning att förmoda, att härvidlag tvistigheter icke skola behöva uppstå mellan tullmyndigheten och vederbörande stad.

Det var egentligen inte för att särskilt framhålla detta som jag begärde ordet. Den egentliga anledningen till att jag begärde ordet var, att statsutskottet i sin motivering har gått längre än vad statsrevisorerna föreslagit. Beträffande klämman sammanfaller statsutskottets förslag med statsrevisorernas, men i motiveringens sista mening heter det: »Såsom kommerskollegium i sitt yttrande framhållit är det i anslutning härtill nödvändigt att jämväl närmare utreda sambandet mellan olika slag av tolagsförpliktelser och tolagsersättningarna ävensom på vilket sätt och efter vilka grunder omfattningen av skyldigheten att tillhandahålla tulllokaler i de särskilda fallen skall fastställas.» Här uttalar sig alltså utskottet för en utredning, som icke påyrkats av statsrevisorerna. Jag vill i detta sammanhang endast säga, att en utredning av det slag, som utskottet här siktar till, kommer att bli av mycket omfattande och invecklad beskaffenhet.

Vad som säges i denna passus av statsutskottets utlåtande gäller visserligen inte frågan om vederbörande städers rättighet till tolagsersättning. Städernas rättigheter såväl som deras skyldigheter i samband med tolagsersättningen äro sedan gammalt reglerade genom kungliga brev. Såväl jag som övriga reservanter tycka oss emellertid bakom detta utredningsyrkande ha skymtat i

Innehållande av tolagsersättning till städer vid bristande fullgörande av tullhusbyggnadsskyldighet. (Forts.)

varje fall en avsikt att frångå städerna tolagsersättningen. Nu är det ju inte säkert att det blir möjligt att genomföra någonting sådant. Visst är emellertid, att ett borttagande av tolagsersättningen inte alltid skulle bli till statens bästa. Skulle denna ersättning försvinna, måste man väl utgå ifrån att staten skulle komma att bestrida alla de omkostnader och utgifter, för vilka dessa städer ha förpliktelse att svara på grund av tolagsersättningen. Dessa utgifter kunna mycket ofta uppgå till stora belopp, ja ibland till större belopp än själva tolagsersättningen. Städerna ha nämligen att med de medel som inflyta i form av tolagsersättning icke enbart svara för kostnaderna för tullhusbyggnader med inredning utan måste därmed i regel även bestrida utgifterna för en hel del andra ting, såsom t. ex. de löner som utgå till magistraten.

Jag vill, herr talman, i detta sammanhang även säga några ord om städernas utgifter för sina hamnar. Det är ju städerna, som med hjälp av större eller mindre statsbidrag utföra hamnanläggningarna. Städernas utgifter för hamnarna kunna ofta uppgå till avsevärda belopp. Jag skall belysa detta med ett exempel från den stad, jag närmast representerar, nämligen Malmö, genom att angiva de belopp, som man där måst uttaxera för hamnändamål under en lång följd av år. Ända sedan år 1921 ha vi för dylika ändamål haft en uttaxering, varierande mellan cirka 700 000 kronor och nära 2 miljoner kronor per år, vilket ger ett medeltal av över 1 miljon kronor per år. De genom uttaxeringar av detta slag erhållna medlen gå direkt till bestridande av kostnaderna för vederbörande stads hamn. Det är ju ett förhållande, som torde vara väl känt, att det i regel förhåller sig så, att om en hamn går med vinst, staden inte får tillgodogöra sig dessa vinstmedel utan att de skola disponeras för hamnens utvidgning och underhåll. Om däremot en hamn går med förlust, får staden stå för förlusten och genom uttaxering eller på annat sätt täcka förlusten.

Dessa hamnar äro givetvis till gagn för vederbörande stad — det skola vi inte sticka under stol med — men det är lika uppenbart eller kanske ännu uppenbarare, att de äro till nytta för hela landet och äro nödvändiga för hela vårt lands handel och industri. De utgöra helt enkelt portar mot yttervärlden för såväl vår export som vår import. Det är därför av mycket stor betydelse, att hamnarna äro goda och kunna taga upp all den trafik, som kan uppstå under en kommande tid. Vid diskussioner av frågor av denna art anlägger man ofta den synpunkten, huruvida frågan är av intresse för enbart vissa städer eller för städerna överhuvud taget i vårt land. När det gäller andra frågor har man kunnat diskutera, huruvida frågan t. ex. varit av intresse för enbart landsbygden. För min del vill jag när det gäller dylika frågor säga, att alla berättigade intressen härvidlag böra få komma till sin rätt, vare sig det nu gäller stad eller landsbygd. Ty i det stora hela blir det till gagn för landet, att vi inte resa någon skiljemur mellan staden och stadens intressen och landsbygden och landsbygdens intressen. Vi behöva nämligen alla varandra i vårt land.

Jag anser, herr talman, att det i varje fall i detta sammanhang inte finns någon anledning för riksdagen att gå längre än vad statsrevisorerna ha föreslagit. Statsutskottets kläm ansluter sig som sagt helt till statsrevisorernas förslag. Varför skall man då i utskottets motivering framföra krav på utredningar, vilka som jag förut nämnde komma att bli både invecklade och vidlyftiga? För övrigt vill jag säga, att denna passus i motiveringen illa korresponderar med utskottets kläm. Om denna del av motiveringen uteslutes, blir motiveringen enligt min mening mera klar. Under återopande av de syn-

Innehållande av tolagsersättning till städer vid bristande fullgörande av tullhusbyggnadsskyldighet. (Forts.)

punkter, som jag nu i korthet anfört, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den till utskottsutlåtandet vid denna punkt fogade reservationen.

Häruti instämde herr *Hagberg* i Malmö.

Herr **Malmberg** i Skövde: Herr talman! Statsrevisorernas berättelse har i år handlagts på statsutskottets fjärde avdelning, där jag deltagit i överläggningarna. Avdelningens förslag till uttalande har accepterats av utskottsmajoriteten även på denna punkt, medan några reservanter ha anfört en reservation, vari de hemställa, att den sista meningen i utskottets yttrande borde utgå. Jag vill, herr talman, i anledning av reservationen och herr Anderssons i Malmö kritiska anmärkningar endast med ett par ord söka klarlägga avdelningens inställning, som också har blivit utskottets.

När vi inom avdelningen handlagt detta ärende, ha vi haft att taga hänsyn till föreliggande yttranden. Beträffande denna fråga ha vi funnit, att de synpunkter, som kommerskollegium anfört, borde tillmätas stor betydelse. Nu ha statsrevisorerna gjort gällande, att det inte torde kunna bestridas, att med rätten att uppbära tolagsersättning förbundits bl. a. även förpliktelsen att tillhandahålla för tullanstalten i staden behövliga lokaler. Denna uppfattning delas av kommerskollegium, som i sitt yttrande över revisorernas berättelse anfört, att det torde vara ostridigt att de till tolagsersättning berättigade städerna äro skyldiga att tillhandahålla för tullverket erforderliga lokaler. I anledning av vid revisionen gjord iakttagelse rörande vissa städers sätt att fullgöra sin tullhusbyggnadsskyldighet ha revisorerna i sin berättelse velat till övervägande framkasta, huruvida icke i fall, där städer uppenbarligen eftersatt sina mot rätten till tolagsersättning svarande skyldigheter, staten må kunna mot avdrag å tolagsersättningen avhjälpa förekommande brister, och revisorerna anbefalla för sin del snar utredning härom. Frågan om de medel, som kunna komma till användning för framtvingande av ett fullgörande av denna skyldighet, synes dock vara beroende bl. a. av karaktären av städernas rätt till tolagsersättning, anför kommerskollegium. Här föreligger onekligen en komplicerad rättsfråga, som man knappast kan förbigå. Från visst håll har hävdats, att städernas rätt till tolagsersättning är ett privilegium, som icke är knutet till någon viss prestation från städernas sida. Kommerskollegium synes emellertid hävda den uppfattningen, att tolagsersättningen i främsta rummet bör användas för fullgörandet av vissa förpliktelser, bl. a. som sagt att tillhandahålla lokaler. Vid bedömandet av denna fråga, säger kommerskollegium vidare, synes det emellertid böra beaktas, att tolagsersättningen skall användas till bestridande även av vissa andra kostnader än för tulllokaler, bl. a. till avlöningar åt rådhusrätt och magistrat.

Det synes förhålla sig så, att olika slag av förpliktelser äro knutna till tolagsersättningen, och de sammanlagda kostnaderna för dessa förpliktelser fullgörande lära i vissa fall överstiga tolagsersättningen. Av denna anledning torde utredning erfordras om sambandet mellan dessa olika tolagsförpliktelser och tolagsersättningar. I sitt yttrande har kommerskollegium tillstyrkt, att utredning verkställas av frågan om innehållande av tolagsersättning vid bristande fullgörande av förpliktelser att tillhandahålla tulllokaler. Med hänsyn till sambandet mellan tolagsersättningarna och andra förpliktelser för städerna synes emellertid böra tagas under övervägande, huruvida icke undersökningen bör utsträckas att avse spörsmålet om en allmän reglering av tolagsersättning, heter det vidare i kommerskollegii yttrande. Det gäller alltså här ett mycket vittgående utredningskrav.

Innehållande av tolagsersättning till städer vid bristande fullgörande av tullhusbyggnadsskyldighet. (Forts.)

Utskottets hemställan på denna punkt innebär, »att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning av frågan om innehållande av tolagsersättning vid bristande fullgörande av tullhusbyggnadsskyldighet». Jag betonar att utskottets utredningskrav således är mera begränsat än det som framställts av kommerskollegium och närmast avsluter sig till revisorernas hemställan liksom också till den första delen av yttrandet från kommerskollegium. Även om formuleringen i utskottets hemställan rent formellt i viss mån avviker från revisorernas, så synes i fråga om målsättningen, alltså syftet med utredningen, ingen skiljaktighet föreligga. Riktigheten av de iakttagelser, varpå revisorerna grundat sitt utredningskrav, lär inte kunna bestridas.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Senander**: Herr talman! Det är få frågor, som ha givit upphov till så mycket slitningar mellan tullpersonalorganisationen och vederbörande myndigheter, som just denna fråga. Det har därvidlag framförallt gällt spörsmålet vem som hade skyldighet att hålla tullverket med lokaler, erforderlig utrustning i dessa m. m. Sedan lång tid tillbaka har det stått strid om huruvida detta skulle åvila staten eller vederbörande kommun.

En del städer, som ha tolagsersättning, ha alltid fullgjort sina skyldigheter och inte anlagt sådana formalistiska synpunkter på denna fråga som man har gjort i en del andra städer. I Göteborg exempelvis har man på grund av att vederbörande i denna stads förvaltning haft en vidsynt uppfattning av frågan och inte hakat upp sig på formaliteter lyckats ordna lokalförhållandena för tullpersonalen på ett tillfredsställande sätt utan att det behövt uppstå några större slitningar mellan tullmyndigheterna och stadsförvaltningen. Däremot har, såsom även framgår av revisorernas berättelse, på andra håll förekommit mycket stora svårigheter mellan tullmyndigheterna och förvaltningen i staden, vilka ytterst gått ut över tullpersonalen.

Jag skulle vilja rekommendera herr Andersson i Malmö att exempelvis resa till Karlshamn och studera lokaliteterna för tullpersonalen där. Han skulle då säkerligen bli övertygad om att dessa äro under all kritik. Det är flera tiotal år sedan man företog någon nämnvärd reparation av det vaktrum, som står till personalens förfogande, och detta är ju ingenting mindre än en skandal. Det är inte för tullpersonalen avgörande, vem som skall bekosta lokaliteterna och den nödiga inredningen, men det är självfallet av den allra största vikt att vinna klarhet. Den utredning, som nu rekommenderas måste även ta sikte på att utreda frågan, huruvida man inte borde lägga alla kostnader i den vägen på staten, d. v. s. på tullverket. Om en blivande utredning på allvar toge upp detta problem, skulle detta säkerligen hälsas med största tillfredsställelse av tullpersonalen. Men om nu tolagsersättning lämnas åt städerna och därmed följer förpliktelse för dessa att hålla nödvändiga lokaler med tillhörande möbelutrustning, anse vi att det är av vikt, att man genom en utredning klart fastslår, vad som är statens skyldighet och vad som är vederbörande städers skyldighet. Om vi inte vinna denna klarhet, så få vi slitningar i fortsättningen av samma art som vi tidigare ha bevitnat, vilka, såsom jag framhöll i början av mitt anförande, ytterst gå ut över personalen.

Jag kan som ett exempel nämna, att vederbörande personalorganisation vid tullverket här i Stockholm för tio à femton år sedan gjorde framställning till tullmyndigheterna om att få en någorlunda hygienisk utrustning i de sovrum, som stå till den nattvaktförrättande personalens förfogande. Det förhöll sig nämligen så, att man icke hade vare sig lakan eller annan nödtorftig säng-

Innehållande av tolagsersättning till städer vid bristande fullgörande av tullhusbyggnadsskyldighet. (Forts.)

utrustning i sängarna där, utan när den personal, som skulle ut på nattvakt, lämnade sina sängar, fick den personal, som blev avlöst, omedelbart krypa ner i samma sängar utan att man därvid hade till sitt förfogande rena lakan eller ens överdrag till de madrasser och kuddar, som funnos i sängarna. Det har konstaterats att vissa sovrumms bristfälliga utrustning och de ohygieniska förhållandena i dessa voro starkt bidragande orsaker till att bland tullpersonalen, som ju i stort sett har ett friskt och hälsosamt yrke, förekommit en ganska hög procent tuberkulösa personer. Förhållandena voro sådana i Göteborg, men där ordnades saken hastigt och lustigt upp genom stadens försorg. Att det tog så oerhört lång tid innan denna fråga löstes på ett någotsånär tillfredsställande sätt i Stockholm berodde just på att Stockholms stad väl ansåg sig vara skyldig att hålla lokaler och erforderliga kontorsmöbler för dessa lokaler men däremot icke ansåg sig ha någon skyldighet att hålla sängutrustning för den nattvaktförrättande personalen. Därigenom kom personalen att få sitta emellan med alla de risker för hälsan, som därav följde.

När jag läste såväl riksdagens revisorers berättelse som även utskottsutlåtandet fann jag med tillfredsställelse, att man nu går in för att skapa klarhet i denna gamla tvistefråga och därmed bringa den ur världen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Under detta anförande hade herr andre vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Andersson** i Malmö erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Eftersom herr Malmborg och även herr Senander varit inne på frågan om skyldigheten, så vill jag citera vad kommerskollegium på den punkten skrivit. Det heter: »Att de till tolagsersättning berättigade städerna äro skyldiga att tillhandahålla tulllokaler torde vara ostridigt.» Alla utgå vi ju ifrån, att dessa städer äro skyldiga att hålla tulllokaler i det skick, kan man säga, som tullverket självt önskar. Såväl utskottet i sin kläm som reservanterna i sin ha liksom statsrevisorerna gått in för den uppfattningen, att när städerna icke fullgöra sin skyldighet, skall man av tolagsmedel kunna bestrida kostnaderna för de reparationer m. m., som anses behövliga. Den skyldigheten är klar. Men att gå utöver detta och till en omfattande utredning ha vi reservanter icke velat vara med om, och så vitt jag förstår finns det ingen anledning för herr Senander att gå in på den linjen heller.

Herr **Senander** erhöll likaledes på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag tror icke, att man får tillmäta kommerskollegiums tolkning avgörande betydelse. Det är därför jag menar, att det vore nödvändigt med en utredning för att få definitivt fastslaget, vilken tolkning som är den riktiga. Det har visat sig under årens lopp, att man tolkat föreskrifterna om de skyldigheter som följa med tolagsersättningen som man vill på varje plats. Jag tycker alltså, att en utredning — som naturligtvis icke bör taga någon längre tid i anspråk — bör föranstaltas, så att man får klarhet i saken så snart som möjligt.

Vidare yttrade:

Herr **Falla**: Herr talman! Utgångspunkten för statsrevisorernas yttrande på denna punkt är icke några spekulationer rörande tolagsersättningens rättsliga karaktär. Saken är den, att det visat sig, att tulllokalerna i en del hamnstäder

Innehållande av tolagsersättning till städer vid bristande fullgörande av tullhusbyggnadsskyldighet. (Forts.)

äro bristfälligt underhållna, och att det under en följd av år gjorts anmärkningar mot detta utan att förhållandena blivit tillrättade. Det är den saken statsrevisorerna undersökt, och de ha kunnat konstatera, att det finns fog för anmärkningarna. Men i samband med frågan om de åtgärder, som skola vidtagas för att få rättelse till stånd, kommer spörsmålet om tolagsersättningarna till resp. städer med i bedömande, och det är uppenbart, att den frågan också måste klaras ut i detta sammanhang, eftersom städerna iklätt sig vissa förpliktelser gentemot staten i fråga om dessa lokaler.

Nu har emellertid statsutskottet i sitt utlåtande gått något utöver vad statsrevisorerna ha föreslagit. Utskottet stöder sig därvid på ett yttrande av kommerskollegium och ansluter sig till det. Utskottet önskar alltså, att frågan om olika slag av tolagsförpliktelser och tolagsersättningar skall göras till föremål för utredning liksom frågan, på vilket sätt och efter vilka grunder omfattningen av skyldigheten att tillhandahålla tullokaler i de särskilda fallen skall fastställas. I varje fall formellt går utskottet alltså något längre än statsrevisorerna.

För min del har jag ingen anledning att motsätta mig omfattningen av den utredning, som statsutskottet här föreslår. Frågan om tolagsersättningarna och dessas rättsliga grund är en mycket gammal fråga, som vi ha haft att göra med i olika sammanhang och vid många olika tillfällen. Man har begärt utredning om deras avskaffande ibland, och man har begärt överhuvud taget, att deras rättsliga förankring skall utredas. I själva verket finns det också ett ganska betydande utredningsmaterial sammanbragt. Men utredningarna ha icke följts och slutförts på ett tillfredsställande sätt. Det är en hel del som återstår, och jag tror därför, att det ur alla synpunkter är önskvärt och lämpligt, att man får frågans rättsliga innebörd fullt klarlagd, så att man verkligen en gång får veta, vilka förpliktelser städerna ha iklätt sig, å ena sidan, och vilka förpliktelser staten har iklätt sig gentemot städerna å andra sidan. Allt detta är oklart ännu. Herr Senander tror, att utredningen kan göras lätt och på en kort tid, men vi få nog ha klart för oss, att detta är ett mycket stort och mycket invecklat rättsligt spörsmål, och att en utredning därför säkerligen kommer att draga tid och även kostnader. Trots detta tror jag, att det är angeläget, att man en gång får saken klar. Jag har sålunda ingen anledning att motsätta mig statsutskottets hemställan och icke heller dess motivering.

När jag hörde herr Andersson i Malmö, föreföll det mig, som om han vore intagen av stor fruktan för att ett klarläggande av spörsmålet skulle innebära en fara för — jag förmodar han närmast var känslig för sin egen hemstad — Malmö, men överhuvud taget för de städer som ha tolagsersättningar. Jag är icke övertygad om den saken. I statsrevisorernas hemställan ligger icke — och säkerligen icke heller i statsutskottets förslag — någon antydning om att man anser att staten skall frigöras från de förpliktelser den iklätt sig mot dessa städer. Men det är dock angeläget, att förpliktelsernas rättsgrund och omfattning verkligen bli klarlagda. Det är detta man syftar till, och jag har mycket svårt att förstå, varför man skulle motsätta sig detsamma.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Herr Åkerström: Herr talman! Då jag var med på fjärde avdelningen vid detta ärendes realbehandling och justering men tyvärr var förhindrad att närvara vid handläggningen av frågan inom statsutskottet, ber jag att få säga ett par ord.

Vid realbehandlingen uppfattade jag situationen på det sättet, att man på avdelningen icke var angelägen om att skriva så, att man skulle skärpa vad statsrevisorerna uttalat. När man ändå tog med tillägget i denna sista mening,

Innehållande av tolagsersättning till städer vid bristande fullgörande av tullhusbyggnadsskyldighet. (Forts.)

som reservanterna vilja ha bort, var det därför att man trodde, att det var nödvändigt att i överensstämmelse med vad kommerskollegium påpekat undersöka frågan på det sätt som angivits. Jag vill understrika på nytt: syftet, så vitt jag kunde uppfatta det, var icke att skärpa statsrevisorernas uttalande eller att gå vidare därhän, att man skulle i och genom utredningen komma in på frågan om tolagsersättningarnas vara eller icke vara. Detta var icke vad man avsåg med insättandet av denna sista mening. Formuleringen hör emellertid till de skrivsätt, som kunna betyda olika saker, beroende på hur vederbörande uppfattar dem. Om de som stå som reservanter icke hade brytt sig om att göra anmärkning mot sista meningen, så hade den väl heller icke behövt uppfattas som en skärpning av vad statsrevisorerna föreslagit. Men eftersom reservanterna dragit fram den och reserverat sig för att den skall strykas, kommer meningen också att få något av den innebörd, som de lägga i densamma.

Då jag, herr talman, är av den uppfattningen, att man icke från statsutskottets fjärde avdelnings sida någonsin tänkt sig en skärpning utöver statsrevisorernas förslag, är jag anhängare av samma uppfattning som reservanterna givit till känna och tycker, att vi böra stryka sista meningen. Jag skulle vilja tillägga, att om det visar sig erforderligt att vid en utredning beakta vad denna mening skäligen kan innebära, så kommer detta ändock att ske, utan att riksdagen uttryckligen säger det i motiveringen till sitt utlåtande i anledning av statsrevisorernas berättelse.

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Då jag redan instämt med herr Andersson i Malmö, har jag därmed tillkännagivit, att jag delar den uppfattning, som framförts av honom, men jag skulle därutöver vilja göra ett par reflexioner i anslutning till debatten hittills på denna punkt.

Först skulle jag vilja vända mig till herr Senander. Jag har det intrycket, att han håller på att slå in öppna dörrar. Han tecknade en bild av hur förhållandena gestalta sig i tullokaler på vissa orter, och jag tror icke, att bilden i väsentliga delar var oriktig. Men det är icke detta saken gäller. Skyldigheten för städerna i detta hänseende är nog klar. Det är ju en annan fråga vi här syssla med.

Herr Malmborgs anförande gav mig närmast anledning att begära ordet. Jag tror, att man skulle kunna framföra en synpunkt, som tager sikte på vad vi här bruka kalla för rådande riksdagspraxis. Utskottets utlåtande i denna del är nog ur den synpunkten en smula ovanligt. Statsutskottet har förklarat sig solidariskt med statsrevisorerna i deras uppfattning i den föreliggande frågan. Därvidlag är man enig, och jag har svårt att tänka mig att någon skiljaktig mening på den punkten skulle komma till synes i kammaren. Jag tror, att vi kunna stödja statsutskottet och därmed statsrevisorerna i detta fall. Utskottets kläm ansluter sig också till motiveringen. Sedan kommer emellertid utskottet, tycker jag, ganska oväntat och överraskande med den mening, vilken man nu här diskuterar. I denna mening vidgar man det av statsrevisorerna resta spörsmålet till att omfatta något helt annat och något väsentligt mera omfattande än den av statsrevisorerna påpekade angelägenheten. Anledningen till att statsutskottet i motiveringen tagit upp detta spörsmål är ett uttalande av kommerskollegium, som ställt frågan, huruvida icke undersökningen bör utsträckas till att avse spörsmålet om en allmän reglering av tolagsersättningarna, alltså tolagsfrågan i hela dess vidd. Som herr Malmborg påpekat, är det en komplicerad rättsfråga det här gäller. Även herr Falla delar denna åsikt. Han karakteriserade spörsmålet som ett mycket stort och mycket invecklat sådant. Detta är riktigt. Men för att liksom något förtaga verkan av detta

Innehållande av tolagsersättning till städer vid bristande fullgörande av tullhusbyggnadsskyldighet. (Forts.)

kommerskollegii uttalande synes herr Malmborg vilja ingiva kammaren den uppfattningen, att statsutskottet i sitt skrivsätt på något vis reducerat vad kommerskollegium uttalat. Såvitt jag förstår har utskottet dock i allt väsentligt instämt med kommerskollegium och förklarat sig dela dess mening om angelägenheten av att en undersökning kommer att avse spörsmålet om en allmän reglering av tolagsersättningarna. Man har visserligen icke använt kommerskollegii ord, men skrivsättet täcker otvivelaktigt kommerskollegii uttalande. Jag tror, att det är rätt ovanligt, att utskottet på detta sätt går utöver ett påpekande som statsrevisorerna gjort. Jag kan icke erinra mig något precedensfall till detta. Det är möjligt, att detta spörsmål — det är sannerligen intet nytt spörsmål i kammaren — måste bli föremål för ännu en utredning. Men i så fall får väl denna invecklade rättsfråga tagas upp i ett annat och större sammanhang och icke enbart på initiativ av ett ämbetsverk. Det synes mig närmast ankomma på Kungl. Maj:t att taga initiativet, därest man skall gå till utredning av detta komplicerade problem.

Nu ha vi hört av herr Åkerström, att man från statsutskottets sida egentligen icke avsett att gå utöver vad statsrevisorerna tänkt sig. Då emellertid statsutskottets skrivsätt är sådant, att man därav kunnat draga den slutsats, som exempelvis herr Andersson i Malmö gjort, tycker jag, att kammaren gör klokast i att stryka satsen i fråga.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Lövgren**: Herr talman! Det är alldeles riktigt, som herr Falla sade, att denna fråga har varit föremål för utredningar i det förgångna, och att det finns ett vidlyftigt utredningsmaterial sammanbragt, men just därför att det är en utomordentligt komplicerad fråga menar jag, att man nu borde nöja sig med att gå så långt som statsrevisorerna föreslagit och ordna upp de fall, som äro berörda i statsrevisorernas berättelse. Om man på detta sätt begränsar frågan, kan man inom en snar framtid ordna de särskilt omnämnda fallen. Skall man däremot utreda hela detta område, dröjer det sannolikt många år, innan man kommer till ett resultat. Det är nämligen på det sättet, att det råder skiftande bestämmelser i de överenskomelser, som träffats mellan de olika städerna och staten rörande tolagsersättningen, och följaktligen är detta ett invecklat juridiskt problem. Med hänsyn härtill anser jag det tillräckligt att nu bifalla reservationen. Den går lika långt som statsrevisorerna ville gå.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Björklund**: Herr talman! Jag hade inte tänkt yttra mig i denna fråga, ty det är ju knappast revisorernas angelägenhet att taga upp ärendet sådant det föreligger här. När vi emellertid under höstens lopp besökte åtskilliga tulllokaler i landet, fingo vi på många ställen, och framför allt på ett par platser, just den bild av förhållandena, som herr Senander gav. På grund härav ansåg revisionen det nödvändigt att man skrev någonting på den punkt vi nu diskutera. Varför revisionen stannade vid att inte skriva mera än den gjorde var nog i mycket hög grad betingat av att man inom överkomlig tid ville få tullokalerna i sådant skick, att de fyllde de krav, som tullpersonalen otvivelaktigt enligt gällande föreskrifter anser sig ha rätt att ställa på dem. Om man nu går längre än vad revisionen föreslagit och t. ex. går så långt som utskottet föreslår i sista punkten av sin motivering, betyder detta, att Kungl. Maj:t inte gärna kan läsa en kläm utan att också läsa dess motivering, och

Innehållande av tolagsersättning till städer vid bristande fullgörande av tullhusbyggnadsskyldighet. (Forts.)

då kommer saken, såvitt jag förstår, att förhålla sig på ungefär följande sätt: det blir till de två mycket långa utredningar, som redan föreligga i just den speciella fråga, som kommerskollegium yttrat sig om, ytterligare en. Detta ger då de städer, som tredska med att tillhandahålla lämpliga tullokaler, ytterligare uppskov. Jag skulle tro, att om herr Senander tänker sig för på denna punkt, skall han finna, att reservanternas ståndpunkt ligger bättre i linje med hans egen uppfattning, nämligen att så fort som möjligt ordna lokalfrågan på de ställen, där det brister som mest, i stället för att invänta en lång och tidsödande utredning, som kanske är färdig om 5, 10 eller 15 år.

Det sägs här, att det är fastslaget det och det beträffande tolagsersättningen och städernas skyldigheter. Ja, mina herrar, två utredningar ha sysslat med detta under ganska många år utan att lyckas komma fram till vad som är riktigt på denna punkt. Nu begär man en tredje utredning. Jag är rädd för — och det är därför jag har begärt ordet, herr talman — att man genom denna utredning kommer att försumpa vad revisorerna begärt, nämligen att man skall få dessa tullokaler i hyggligt skick genom att från statens sida innehålla tolagsersättning. Således sker det på respektive städers bekostnad i den mån man iståndsätter vederbörande lokaler. Jag har i och för sig ingenting emot att man igångsätter en grundlig utredning, men jag anser att denna utredning skall företagas för sig. Den skall icke kopplas ihop med detta, utan man skall göra som revisorerna föreslå. Därför ber jag, herr talman, att för min del få yrka bifall till reservationen, som avser att stryka den sista mening i motiveringen till statsutskottets utlåtande på denna punkt.

Herr Senander: Herr talman! Gentemot dem, som polemiserat mot mig nu senast, vill jag framhålla, att revisorerna själva föreslå utredning av frågan. De ställa icke något positivt förslag utan uttrycka sig på följande sätt: »Revisorerna vilja därför till övervägande framkasta, huruvida icke i fall, där städer uppenbarligen eftersatt sina mot rätten till tolagsersättning svarande skyldigheter, staten må kunna mot avdrag å tolagsersättningen avhjälpa förekommande brister, och få för sin del anbefalla snar utredning härom.»

Även revisorerna föreslå således en utredning. Jag förordar en mera omfattande utredning, som berör även andra spörsmål än speciellt detta, av den anledningen, att det enligt min mening vore mycket fördelaktigare, om staten åtog sig dessa skyldigheter beträffande lokalerna och deras utrustning än att kommunerna skola ha dem. Jag skulle vilja ha även denna fråga utredd.

Sedan löper man alltid risken att en utredning skall draga långt ut på tiden, men jag förutsätter, att detta icke skall behövas om man begränsar utredningen på det sättet, att man genom denna utredning klart fastsloge, vem som har skyldighet till det och till det, och dessutom också utredde, huruvida inte staten borde bära ansvaret för lokalerna och inte städerna. Då skulle man komma ifrån mycket av de slitningar man tidigare haft. Nu är det ofta så, att tullverket skyller på kommunernas myndigheter och tvärt om, och personalens organisation har synnerligen svårt att komma åt någon, när det gäller försummelser i fråga om lokalerna. Därför anser jag, att den utredning, som här förordas, även bör undersöka huruvida inte staten bör övertaga skyldigheterna i detta avseende. Under sådana förhållanden menar jag, att det vore bättre att bifalla utskottets förslag än reservationen. Om det nu skulle vara så, att det kommer att åtgå många år för en sådan utredning, skulle jag vara benägen att gå med på revisorernas förslag, men då även revisorerna hemställa om en utredning, som man knappast kan koppla bort från utredningen av frågan i dess helhet, anser jag, att man bör kunna godtaga utskottets förslag.

Innehållande av tolagsersättning till städer vid bristande fullgörande av tullhusbyggnadsskyldighet. (Forts.)

Herr **Björklund** erhöll på begäran ordet för kort gemäle och anförde: Herr talman! Jag vill säga till herr Senander, att vi äro i sak ganska eniga, men det är skillnad på utredning och utredning. Här föreslår man helt enkelt, att man skall göra en utredning på den punkten, att staten skall kunna innehålla tolagsersättningen för att sätta lokalerna i ordentligt skick. Det är den utredning, som revisorererna peka på. Den kan inte vara märkvärdig och behöver inte bli så långvarig. Men efter att ha läst de utredningar som föreligga vågar jag påstå, att skall man taga upp spørsmålet i hela dess omfattning göres den nya utredningen varken på två eller tre år, kanske inte på fyra eller fem år. Min enda utgångspunkt i detta avseende är den, att jag vill att tullpersonalen skall få ett ordentligt krypin under sina nattvakter och likaså en lokal, där de kunna äta en bit mat. Det är mitt och statsrevisionens syftemål. Jag tror att herr Senander gör sin egen kår en björntjänst genom att vilja driva denna sak längre. Vill herr Senander göra det, må det vara hans sak och inte min, men jag vädjar till kammaren att icke gå längre än vad revisorererna gjort, vilket man gör genom att ansluta sig till utskottets kläm.

Jag kan ju nämna, att statsrevisionen inte har varit främmande för tanken på en fullständig utredning, i synnerhet som man förut från statsrevisorernas sida begärt en utredning om tolagsersättningen i dess helhet. Vill man komma till ett resultat inom en något så när begränsad tidrymd, tror jag emellertid att man skall inskränka sig till vad revisorererna föreslå.

Jag vidhåller därför, herr talman, mitt yrkande om bifall till reservationen.

Härefter yttrade:

Herr **Malmberg** i Skövde: Herr talman! Det har under debatten gjorts gällande, att statsutskottets skrivsätt måste föranleda en mycket omfattande utredning. Jag kan inte förstå riktigheten av denna bevisföring och nödgas därför ännu en gång taga till orda.

Jag erinrade om att kommerskollegium har i sitt yttrande preciserat två utredningskrav, ett mindre omfattande, som statsutskottet anslutit sig till, och ett mycket omfattande, som icke vunnit statsutskottets anslutning. Som jag sade i mitt första anförande har jag den uppfattningen, att utskottets målsättning i fråga om utredningen sammanfaller med revisorerernas, men man kan inte frångå vad kommerskollegium anför, nämligen att olika slag av förpliktelser äro knutna till tolagsersättningen, och därför är en utredning ofrånkomlig om sambandet mellan dessa olika tolagsförpliktelser och tolagsersättningar, om man vill uppnå att staten skall kunna göra avdrag å tolagsersättningen för att avhjälpa förekommande brister. Såvitt jag förstår måste således en begränsad utredning föregå ett verkställande av denna tanke, och därför, herr talman, måste jag fasthålla vid mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr **Andersson** i Malmö: Herr talman! Bara ett par ord.

Jag kan inte komma ifrån, att ett bifall till utskottets förslag kommer att betyda rätt så omfattande utredningar.

Jag begärde emellertid närmast ordet för att säga till herr Senander, som för sin del ville, att staten skall övertaga skyldigheten att hålla tullokaler och bekosta deras inredning, att detta måste innebära, att staten övertager tolagsmedlen, således en fråga av väsentligt större omfattning än vad utskottsmajoriteten här har föreslagit.

Herr **Senander**: Herr talman! Jag vill bara gentemot herr Andersson i Malmö säga, att tolagsersättningen utgör ju inte bara ersättning för städernas skyldig-

Innehållande av tolagsersättning till städer vid bristande fullgörande av tullhusbyggnadsskyldighet. (Forts.)

het att hålla tulllokaler utan avser även en massa andra ting. Det är en ganska liten del av tolagsersättningen, som utgår för tillhandahållande av lokaler.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr andre vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring i avseende å motiveringen, som föreslagits i den vid punkten avgivna reservationen; och fann herr andre vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Andersson i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkt 11 av utskottets förevarande utlåtande nr 148, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan med den ändring i avseende å motiveringen, som föreslagits i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom appresning. Herr andre vice talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 51 ja och 61 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan med den ändring i avseende å motiveringen, som föreslagits i den vid punkten avgivna reservationen.

Punkten 12.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkten 14.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 15—17.

Lades till handlingarna.

Punkterna 18 och 19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20.

Lades till handlingarna.

§ 15.

Herr Lindahl erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Före år *Interpellation.* 1925, då det första kollektivavtalet slöts mellan järnvägsstyrelsen å ena sidan och Svenska järnvägsmannaförbundet och Svenska väg- och vattenbyggnadsarbetareförbundet å den andra, fanns möjlighet för banarbetare att bli s. k. stadigvarande banarbetare. Denna anställningsform gav en säkrare anställning jämte vissa större förmåner än som nu gälla enligt kollektivavtalet. Efter 1925 ha inga stadigvarande banarbetare anställts, och det 70-tal, som finnes kvar, är föreslaget att bli extra ordinarie. Vid banavdelningen finnas bl. a. reparatörsbefattningar, som uppehållas av yrkeskunniga arbetare, smeder, snickare, målare etc. Då dessa reparatörer nu avgå med pension, ersätts de med banarbetare, varför även denna möjlighet till bättre anställning är borttagen av järnvägsstyrelsen. Man ersätter dessa med banarbetare, som visserligen erhålla ett yrkestillägg men ej den fastare anställningen, varför de kunna uppsägas efter 14 dagar. Osäkerheten under den nuvarande anställningsformen med en uppsägningstid av 14 dagar måste betraktas såsom mindre tilltalande, då det finns banarbetare, som ha en sammanlagd anställningstid av 20 år och däröver, som årligen bli arbetslösa för längre eller kortare tid. Vid ett annat av statens verk, telegrafverket, anställas s. k. fasta arbetare efter 3 års anställning, och vid arbetsbrist åligger det befälet att söka skaffa uppsagd arbetare anställning vid annan arbetsplats inom distriktet. Vid de enskilda järnvägarna finnes för banarbetare en fastare anställningsform, vilken betecknas såsom extra linjearbetare. Dessa extra linjearbetare erhålla lön och tjänsteställning efter samma grunder, som gälla för extra stationskarl och banvakt. Några större enskilda järnvägar ha dessutom anställt ordinarie arbetare vid banavdelningen. Dessa ha lön och tjänsteställning samt pensionsförmåner efter samma grunder, som gälla för ordinarie banvakt.

I nuvarande kollektivavtal vid statens järnvägar säges, att arbetare med 10 års anställning bör beredas fortsatt anställning vid verket, men i de flesta fall har detta endast stannat vid uttalandet. Vid alla förhandlingar rörande banarbetarnas löneförmåner har verksstyrelsen aldrig tagit hänsyn till arbetets säsongartade karaktär. Bland banarbetarna har bl. a. utbildats ett antal spårsvetsare, omkring 50 stycken. Kravet på yrkeskunnighet för dessa är sådant, att de varje år äro skyldiga avlägga särskilt svetsningsprov för att kunna betraktas såsom godkända och användbara för detta synnerligen krävande arbete. Personalorganisationen har vid tre olika tillfällen gjort framställning till järnvägsstyrelsen om att dessa spårsvetsare skulle erhålla anställning såsom reparatörer. Järnvägsstyrelsen har emellertid icke funnit skäl föreligga att bifalla detta yrkande. En sådan värdesättning av spårsvetsarnas arbete är icke ägnad att skapa arbetsglädje och intresse för arbetsuppgifterna. Det beräknas, att dessa spårsvetsare inbespara omkring 1 miljon kronor per år med sitt arbete.

På grund av vad sålunda anförts anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet rikta följande frågor:

Har herr statsrådet uppmärksammat, att kungl. järnvägsstyrelsen vidtagit sådana åtgärder, att banarbetare i förhållande till antalet ha mycket liten möjlighet till fastare anställning?

Därest detta förhållande är känt av herr statsrådet, ifrågasättes, huruvida herr statsrådet anser anledning föreligga att vidtaga åtgärder för att åstadkomma möjligheter för banarbetarna vid statens järnvägar att erhålla dels fastare anställning som banarbetare, dels också befordran till reparatörsbefattningar inom banavdelningen.

Denna anhållan bordlades.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets memorial, nr 19, angående granskning av de i statsrådet förda protokoll;

statsutskottets utlåtanden:

nr 149, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående studiehjälp åt landsbygdens ungdom m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 150, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare medel för budgetåret 1944/45 för kommittéer och utredningar genom sakkunniga under femte huvudtiteln;

nr 151, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till anläggning av fiskhamn på Saltö i Karlskrona jämte i ämnet väckta motioner;

nr 152, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för järnvägsstyrelsen att åtaga sig borgensansvar för lån till aktiebolaget Svenska godscentraler m. fl. bolag jämte i ämnet väckt motion; och

nr 153, i anledning av väckta motioner om förståtligande av de svenska gat- och kantstensindustrierna;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till livräntetillägg åt vissa livräntetagare enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, till statsverket åliggande, av andra medel ej utgående ersättningar i anledning av olycksfall i arbete m. m. samt till bidrag till fiskares försäkring, dels ock Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 30 juni 1943 (nr 449) angående dyrtidstillägg åt vissa ersättningstagare enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, m. m.;

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om provisorisk förstärkning av blindhetsersättningar, m. m.; och

nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till bidrag till dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd samt anslag till dyrtidstillägg å barnbidrag och å ersättning åt blinda, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg under budgetåret 1945/46 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m., dels ock motioner, väckta i anledning av sistnämnda proposition;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 43, i anledning av väckta motioner angående befrielse för kyrka, lands- ting, kommun eller annan menighet ävensom hushållningssällskap från erläggande av arvsskatt vid testamentsförvärv; och

nr 44, i anledning av väckta motioner angående ändring i förordningen den 14 juni 1940 (nr 478) om nöjesskatt;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 42, i anledning av väckta motioner angående förbättring av uppskjutna pensioner åt vissa f. d. folk- och småskollärare;

nr 43, i anledning av väckta motioner om fyllnadspension åt vissa förutvarande befattningshavare hos nedlagda Bjarred—Lund—Harlösa järnväg;

nr 44, i anledning av väckta motioner om rätt till familjepension i vissa fall för utom äktenskap födda barn efter befattningshavare eller arbetare i statens tjänst;

nr 45, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställningar angående försäljning till telegrafverket av riksbankens fastigheter i Kalmar och Karlskrona; och

nr 46, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om bemyndigande att tillsätta högst sex tjänster i riksbanken i lönegraden RA 16;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i giftermålsbalken;

nr 36, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i 5 kap. strafflagen, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321); och

nr 38, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 kap. 32, 33 och 34 §§ lagen den 14 juni 1907 (nr 36 s. 1) om nyttjanderätt till fast egendom, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § lagen den 25 juni 1909 (nr 56 s. 7) angående nationalparker;

nr 52, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 27 juni 1927 (nr 287) angående uppsikt å vissa jordbruk, såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, dels ock en i ämnet väckt motion;

nr 53, i anledning av väckt motion angående utredning om höjning av sjukpenning enligt lagen om försäkring för olycksfall i arbete;

nr 54, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt, m. m. dels ock en i ämnet väckt motion; och

nr 55, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om provisoriska förstärkningar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd;

jordbruksutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 27 juni 1927 (nr 287) angående uppsikt å vissa jordbruk, såvitt angår anslagsfråga; samt

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 16, i anledning av väckt motion angående utredning av behovet av ytterligare industrihem eller omskolnings- och träningsanstalter för från fängelser, vissa sjukhus och anstalter utskrivna eller permitterade personer.

§ 17.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen

från konstitutionsutskottet:

nr 304, i anledning av väckta motioner om avskaffande av fattigvårds-, konkurs- och utskyldsstrecken såsom diskvalifikationsgrunder för rösträtt vid kommunala val;

nr 305, angående ändrad lydelse av § 16 första stycket riksdagsordningen;

nr 306, angående ändrad lydelse av § 16 andra stycket riksdagsordningen;

nr 307, angående ändrad lydelse av § 28 mom. 1 riksdagsordningen;

nr 308, angående ändrad lydelse av § 3 mom. 9 och 10 tryckfrihetsförordningen; och

nr 309, angående ändrad lydelse av § 86 regeringsformen, § 38 mom. 1 riksdagsordningen och § 1 mom. 3 tryckfrihetsförordningen samt upphävande av § 6 tryckfrihetsförordningen;

från statsutskottet:

nr 288, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående annexbyggnad till kanslihuset;

nr 289, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående aktieteckning i Aktiebolaget Jordbrukarbanken m. m.;

nr 290, i anledning av väckta motioner om anläggning av ett järnvägsspår mellan Haparandahamn och Haparanda;

nr 291, i anledning av väckta motioner om utredning rörande möjligheterna för en metallurgisk storindustri i Norrbotten;

nr 293, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1945/46 till häradsskrivarna;

nr 294, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1945/46, i vad avser justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 295, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1945/46, i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 296, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till anordnande av tjänstebostad åt landsfiskalen i Tärna distrikt;

nr 297, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till riksförsäkringsanstalten; och

nr 298, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till psykisk barna- och ungdomsvård;

från första lagutskottet:

nr 299, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag ur kyrkofonden till avlöning av pastorer vid svenska församlingar i utlandet;

nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 951) angående vissa utfästelser rörande införsel och utförsel av varor m. m.;

nr 301, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 12 december 1941 (nr 925) om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft och gas;

nr 302, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt tillämpning av lagen den 5 februari 1943 (nr 28) med särskilda bestämmelser om begränsning av vinstutdelning från aktiebolag; och

nr 303, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 26 april 1940 (nr 272) med särskilda bestämmelser angående domstolarna och rättegången vid krig eller krigsfara m. m., samt

från andra lagutskottet:

nr 312, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lantarbetstidslag; och

nr 313, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av arbetstidslagen för detaljhandeln den 18 juli 1942 (nr 652), m. m.

§ 18.

Justerades protokollsutdrag.

§ 19.

Herr *Johanson* i Norrköping avlämnade en av honom *m. fl.* undertecknad motion, nr 607, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 298, angående anordnande av allmän folkräkning.

Denna motion bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.50 e. m.

In fidem
Sune Norrman.